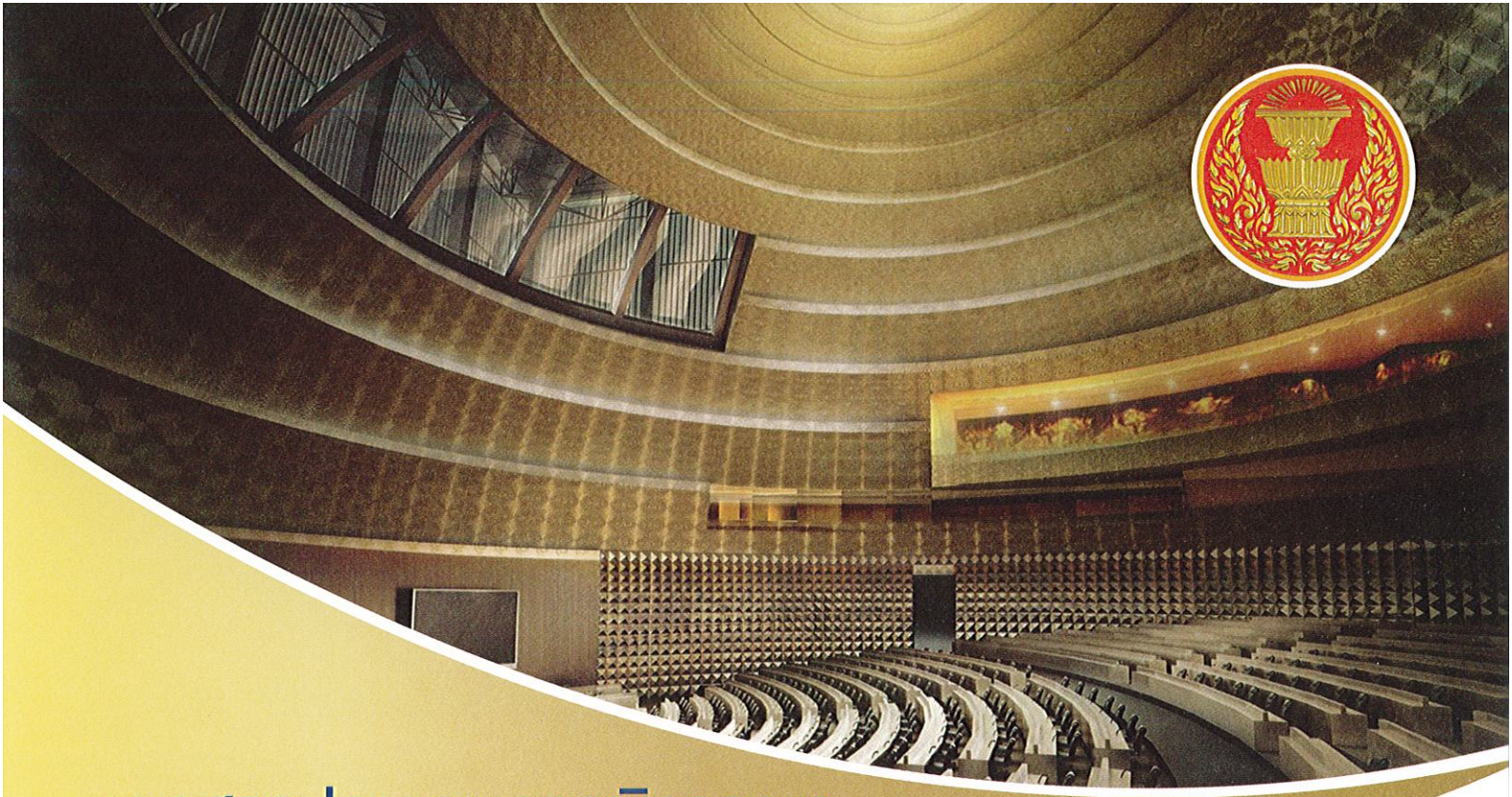

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....

เพิ่มเติม (Supplement) จาก อ.พ. 2/2567 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สอง

อ.พ. 2/2568 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สอง

อ.พ. 2/2568
การประชุมร่วมกันของรัฐสภา
สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สอง

อ.พ. 2/2567
การประชุมร่วมกันของรัฐสภา
สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สอง

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ
และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)
(นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)
(นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติ **ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ** พระราชกำหนด ญัตติ หรือหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความทางวิชาการ และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกรัฐสภา กรรมาธิการ และบุคคลในวงงานรัฐสภา ใช้ในการประกอบการพิจารณา ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้ที่สนใจทั่วไป

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้รับผิดชอบ

นายมาณิช อินทฉิม	ที่ปรึกษาด้านระบบงานนิติบัญญัติ รักษาราชการแทนผู้อำนวยการ สำนักวิชาการ

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นายแดนชัย ไชวิเศษ	นิติกรเชี่ยวชาญ
นางสาวนฐมลย์ พงษ์รอจน์	วิทยากรชำนาญการพิเศษ
นายภุชงค์ สุวรรณมณี	วิทยากรชำนาญการพิเศษ
นางสาวอุษณีย์ อินทองช่วย	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นางสาวเปรมฤดี วงศ์สาคร	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นางเมฑาพร กาญจนินทุ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

กุมภาพันธ์ 2568

บทสรุปสำหรับสมาชิกรัฐสภา

ตามที่นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

1.1 ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.2 การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ

1.2.1 ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.2.2 ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.3 การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย

1.3.1 ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.3.2 ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.4 การจัดให้มีการออกเสียงประชามติ

1.4.1 ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.4.2 ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

1.5 ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้ (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2. การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2.1 จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

2.1.1 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 100 คน ตามแต่ละจังหวัดจะพึงมี และมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน โดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งและให้สมัครเป็นทีม ซึ่งผู้สมัครหรือทีมผู้สมัครสามารถเปิดให้ประชาชนและพรรคการเมืองประกาศสนับสนุนได้ (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.1.2 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในแต่ละจังหวัด ตามแต่ละจังหวัดจะพึงมี (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.2 คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

2.2.1 คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เช่น มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง เป็นต้น (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.2.2 คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เช่น มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง เป็นต้น

2.3 ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องไม่เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 96 (1) (2) หรือ (4) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล ติดยาเสพติดให้โทษ เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตตามมาตรา 98 (1) (2) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี เป็นข้าราชการการเมือง เป็นต้น โดยไม่รวมถึงเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ หรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 10 ปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เป็นต้น (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.4 การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันนับแต่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.5 การแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

2.5.1 ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวนอย่างน้อย 45 คน โดยต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นจำนวนอย่างน้อย 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.5.2 ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมาธิการ จำนวน 47 คน ซึ่งแต่งตั้งจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 24 คน จากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชน ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้มีประสบการณ์ ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินและการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนรวม 23 คน ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งจากรายชื่อที่เสนอโดยสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 12 คน ตามอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร และจากการเสนอชื่อโดยวุฒิสภา จำนวน 5 คน และคณะรัฐมนตรี จำนวน 6 คน (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.6 เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว

2.6.1 ให้นำเสนอต่อรัฐสภาพิจารณาเพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ แล้วให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน 7 วัน เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติ (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.6.2 ให้นำเสนอต่อรัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ แล้วให้รัฐสภาส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่ชักช้า เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.7 ผลการออกเสียงประชามติ

2.7.1 หากผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

หากผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาและประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญทราบโดยเร็ว (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.7.2 เมื่อผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 วรรคสอง และมาตรา 146 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม โดยให้ประธานรัฐสภา หรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ หากคะแนนการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี ทราบโดยเร็ว (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.8 ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตกไป

2.8.1 คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกมิได้ (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

2.8.2 คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกมิได้ (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับสมาชิกรัฐสภา ก

ส่วนที่ 1 - หลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) 1-1

- สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) 1-2
- หลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) 1-6
- สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) 1-8
- ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) 1-12

ส่วนที่ 2 บทวิเคราะห์ 2-1

ส่วนที่ 3 ข้อมูลประกอบการพิจารณา 3-1

- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 3-1
- ความสำคัญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 3-7
- กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ 3-23
- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 3-30
- การบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) 3-39
- ตารางเปรียบเทียบการการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ 3-49

ส่วนที่ 1

หลักการและเหตุผล
ประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)
(นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพิ่มเติมหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เหตุผล

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปัจจุบันมีปัญหาเรื่องความชอบธรรมทางประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นรัฐธรรมนูญที่เชื่อมโยงกับคณะรัฐประหาร ถูกรับรองโดยกระบวนการประชามติที่ไม่เสรีและเป็นธรรม และมีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย จึงสมควรเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อจัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนมาดำเนินการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และด้วยมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแม้ในกรณีที่เป็นฉันทามติในวงกว้างของประชาชนหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงจำเป็นต้องตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้

สาระสำคัญ
ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)
(นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) สรุปสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดชื่อเรียกของรัฐธรรมนูญว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....” (ร่างมาตรา 1)

(2) กำหนดวันมีผลใช้บังคับของรัฐธรรมนูญให้นับตั้งแต่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา 2)

(3) ให้ยกเลิกความในมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและให้ใช้ความใหม่แทน (ร่างมาตรา 3) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(3.1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

(3.2) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(3.3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(3.4) การพิจารณาในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย

(3.5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(3.6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

(3.7) เมื่อการลงมติเห็นชอบแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้นำความในมาตรา 81 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(3.8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก่อนดำเนินการนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ต่อไป

(3.9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้สิทธิแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาหรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี เข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภาว่าร่างรัฐธรรมนูญขัดต่อมาตรา 255 หรือเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าฯ มิได้

(4) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตั้งแต่มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ร่างมาตรา 4) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(4.1) ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยให้มีสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง จำนวนหนึ่งร้อยคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง จำนวนหนึ่งร้อยคน (มาตรา 256/1)

(4.2) กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อกำหนดจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ละจังหวัดจะพึงมี (มาตรา 256/2)

(4.3) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา256/3)

(4.4) กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/4)

(4.5) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/5)

(4.6) กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/6)

(4.7) กำหนดวิธีการสมัครรับเลือกตั้งและวิธีการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (มาตรา 256/7)

(4.8) กำหนดวิธีการคำนวณเพื่อหาผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (มาตรา 256/8)

(4.9) กำหนดวิธีการสมัครรับเลือกตั้งและวิธีการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน เลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบบัญชีรายชื่อ (มาตรา 256/9)

(4.10) กำหนดวิธีการคำนวณเพื่อหาผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบบัญชีรายชื่อ (มาตรา 256/10)

(4.11) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 256/11)

(4.12) กำหนดให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/12)

(4.13) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและการดำเนินการกรณีตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลง (มาตรา 256/13)

(4.14) กำหนดตำแหน่งทางการเมืองที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่สามารถดำรงตำแหน่งนั้นได้เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง (มาตรา 256/14)

(4.15) กำหนดให้การประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/15)

(4.16) กำหนดให้มีตำแหน่งประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกำหนดหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/16)

(4.17) กำหนดเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนของประธานและรองประธานและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้ทำเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 256/17)

(4.18) กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสามร้อยหกสิบวัน นับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก และจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยกำหนดให้การครบวาระของสภาผู้แทนราษฎรหรือการยุบสภาไม่กระทบการทำหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกำหนดให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต้องทำอย่างทั่วถึง (มาตรา 256/18)

(4.19) ให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภา มาใช้กับการดำเนินการของสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมาธิการ (มาตรา 256/19)

(4.20) ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนอย่างน้อยสี่สิบห้าคน โดยต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนอย่างน้อยสองในสามจากจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด (มาตรา 256/20)

(4.21) กำหนดขั้นตอนภายหลังเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภาเพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่าง โดยไม่มีการลงมติ ก่อนให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวัน เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติ (มาตรา 256/21)

(4.22) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศวันออกเสียงประชามติ ซึ่งต้องไม่เร็วกว่าเก้าสิบวัน และไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากรัฐสภา โดยให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร รวมถึงกำหนดให้คำถามที่ใช้ถามประชาชนในการออกเสียงประชามติจะต้องเป็นกลางต่อทุกฝ่าย และให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยเมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันออกเสียงประชามติ (มาตรา 256/22)

(4.23) กำหนดว่าหากคะแนนการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 256/23)

(4.24) กำหนดว่าหากคะแนนการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภา และประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทราบโดยเร็ว (มาตรา 256/24)

(4.25) กำหนดขั้นตอนภายหลังเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จสิ้น ให้เสนอต่อรัฐสภาพิจารณาเพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็นและให้ความเห็นชอบ โดยจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นประการใดมิได้ (มาตรา 256/25)

(4.26) กำหนดว่าหากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำร่างดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย (มาตรา 256/26)

(4.27) กำหนดว่าหากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาในการจัดทำและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว (มาตรา 256/27)

(4.28) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดของสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/28)

(4.29) กำหนดว่ากรณีที่ร่างรัฐธรรมนูญตกไป ให้คณะรัฐมนตรีหรือ สส. หรือ สส. และ สว. มีสิทธิ์ร่วมกันเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดอีกได้ (มาตรา 256/29)

(5) กำหนดให้มีการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ (ร่างมาตรา 5)

หลักการและเหตุผล
ประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)
(นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพิ่มเติมหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เหตุผล

ด้วยมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อย่างเข้มงวด กล่าวคือการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการนอกจากต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ในจำนวนนี้ยังต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ในวาระที่สามนอกจากต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันและต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาอีกด้วย นอกจากนี้กรณีเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในบางหมวดหรือในบางเรื่องตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 256 (8) ก่อนดำเนินการนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายจะต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติด้วย ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทำได้ยากจนถึงไม่อาจแก้ไขได้ ซึ่งขัดต่อหลักการทั่วไปของรัฐธรรมนูญที่ดีที่ต้องให้รัฐธรรมนูญมีลักษณะพลวัตรไม่ใช่การหยุดนิ่ง เพราะเมื่อยามประเทศต้องการให้เกิดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศหรือสถานการณ์โลกก็สามารถที่จะดำเนินการได้ เฉกเช่นรัฐธรรมนูญที่เคยใช้บังคับมาในอดีตและโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้จัดทำขึ้นภายใต้สถานการณ์พิเศษที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำอย่างแท้จริง อีกทั้งมีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย และไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนโดยรวม ประกอบกับมีข้อเรียกร้องของประชาชนหลายภาคส่วนที่ต้องการ

ได้รัฐธรรมนูญที่เป็นของประชาชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำจนถึงการให้ความเห็นชอบ จึงสมควรเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่มาตรา 256/1 ถึง มาตรา 256/15 ด้วยการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อดำเนินการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงจำเป็นต้องตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นี้

สาระสำคัญ
ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) สรุปสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดชื่อเรียกของรัฐธรรมนูญว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....” (มาตรา 1)

(2) กำหนดวันมีผลใช้บังคับของรัฐธรรมนูญให้นับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (มาตรา 2)

(3) ให้ยกเลิกความในมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและให้ใช้ความใหม่แทน (มาตรา 3) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(3.1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย (ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดจำนวน สส. ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า หรือ สส. และ สว. รวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสภาผู้แทนราษฎรหรือของทั้งสองสภา แล้วแต่กรณี)

(3.2) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ (เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่)

(3.3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (ทั้งนี้ โดยตัดส่วนที่ต้องมีเสียงของสมาชิกวุฒิสภาให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามด้วยออก)

(3.4) การพิจารณาในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้แสดงความคิดเห็นด้วย

(3.5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวันเมื่อพ้นกำหนดนั้นแล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(3.6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (ทั้งนี้ โดยตัดส่วนที่จะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงส่วนที่จะต้องให้สมาชิกวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามออก)

(3.7) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 81 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ซึ่งเป็นไปตามหลักการเดิมที่ใช้บังคับในปัจจุบัน)

(3.8) กรณีเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก่อนดำเนินการตาม (7) ของมาตรา 256 ให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติก่อน ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจึงให้ดำเนินการต่อไป

(3.9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้สิทธิแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาหรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณีเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภาว่าร่างรัฐธรรมนูญขัดต่อมาตรา 255 ได้ ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าฯ มิได้

(4) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตั้งแต่มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/15 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (มาตรา 4) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(4.1) ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในแต่ละจังหวัด โดยให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง (มาตรา 256/1)

(4.2) กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เช่น ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (มาตรา 256/2)

(4.3) กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยนำลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร สส. ในมาตรา 98 (1) (2) (4) (5) (6) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) หรือ (18) มาใช้บังคับ และต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง หรือเป็น สส., สว. หรือรัฐมนตรี (มาตรา 256/3)

(4.4) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่มีเหตุแห่งการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาให้ใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ เช่นเดียวกับการเลือกตั้ง สส. ส่วนคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้นำมาตรา 95 และมาตรา 96 ของรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับ (มาตรา 256/4)

(4.5) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ กรณีตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลง (มาตรา 256/5)

(4.6) กำหนดให้มีตำแหน่งประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกำหนดหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/6)

(4.7) ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย กรรมาธิการจำนวน 47 คน โดยแต่งตั้งจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ 24 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และจากผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน และการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งจากรายชื่อที่เสนอโดยสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 12 คน (ตามอัตราส่วนของจำนวน สส. ของแต่ละพรรค) วุฒิสภา 5 คน และคณะรัฐมนตรี 6 คน รวมเป็น 23 คน (มาตรา 256/7)

(4.8) กำหนดเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนของประธานและรองประธานและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้ทำเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 256/8)

(4.9) กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 180 วัน นับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก กรณีครบวาระของสภาผู้แทนราษฎร หรือยุบสภาไม่กระทบการทำหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ กำหนดเรื่องการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต้องทำในทุกจังหวัดอย่างทั่วถึง และกำหนดห้ามมิให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 และหมวด 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (มาตรา 256/9)

(4.10) ให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภารวมถึงเรื่องการประชุมตามมาตรา 120 เรื่องเอกสิทธิ์ตามมาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้กับการพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/10)

(4.11) กำหนดขั้นตอนภายหลังเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น ให้เสนอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบหรือมีความเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญให้ส่งคืนสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมตามความเห็นของรัฐสภาหรือลงมติยืนยันด้วยเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเท่าที่มีอยู่ และเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญหรือได้ลงมติยืนยันแล้ว ให้แจ้งต่อประธานรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นและดำเนินการส่งให้คณะกรรมการเลือกตั้งดำเนินการเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติและการเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/11)

(4.12) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศวันออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติต้องไม่เร็วกว่าเก้าสิบวันและไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญจากรัฐสภาหรือจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี โดยให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรและให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันออกเสียงประชามติ หากคะแนนการออกเสียง

ประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการตามมาตรา 256/13 แต่หากคะแนนการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณีทราบโดยเร็ว (มาตรา 256/12)

(4.13) กำหนดขั้นตอนการนำร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านประชามติขึ้นทูลเกล้าฯ (มาตรา 256/13)

(4.14) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดของสภาร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา 256/14)

(4.15) กรณีที่ร่างรัฐธรรมนูญตกไป ให้คณะรัฐมนตรี หรือ สส. หรือ สส. และ สว. ร่วมกัน มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้อีกได้ (มาตรา 256/15)

5. ให้มีการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ (มาตรา 5)

ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....
(นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
(แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ**
	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... _____ .... โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... _____ .... โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 1 รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”	**มาตรา 1** รัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ....”
	มาตรา 2 รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป	**มาตรา 2** รัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป
มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้ (1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า	**มาตรา 3** ให้ยกเลิกความในมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในสิบ</u>ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในสิบ</u>ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย	**มาตรา 3** ให้ยกเลิกความในมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในสิบ</u>ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในสิบ</u>ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ**
ห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย		
(2) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ	(2) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภาและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ	(2) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ
(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา	(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมี<u>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</u>เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า<u>สองในสาม</u>ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ<u>สภาผู้แทนราษฎร</u>	(3) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา
(4) การพิจารณาในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย	(4) การพิจารณาในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย	(4) การพิจารณาในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา โดยการออกเสียงในวาระที่สองนี้ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ แต่ในกรณีที่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อกันได้แสดงความคิดเห็นด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ**
(5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป	(5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป	(5) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้ รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป
(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา	(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร	(6) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา
(7) เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม (6) แล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน แล้วจึงนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 มาใช้บังคับโดยอนุโลม	(7) เมื่อมีการลงมติเห็นชอบตาม (6) แล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 มาใช้บังคับโดยอนุโลม	(7) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 81 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ**
(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป	(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ <u>หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่</u> ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป	(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ<u>หรือการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่</u> ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป
(9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิ	(9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในห้า</u>ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็น	(9) ก่อนนายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยตาม (7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า<u>หนึ่งในห้า</u>ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**	**ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ**
เข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณีว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้	สมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้” **มาตรา 4** ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ที่ตนเป็นสมาชิกหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี ว่าร่างรัฐธรรมนูญตาม (7) ขัดต่อมาตรา 255 หรือมีลักษณะตาม (8) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับเรื่องดังกล่าว ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญและให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยมิได้” **มาตรา 4** ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/15 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	“หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ _____ มาตรา 256/1 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ดังนี้ (1) สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง จำนวนหนึ่งร้อยคน (2) สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง จำนวนหนึ่งร้อยคน การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ใช้บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบละหนึ่งใบ มาตรา 256/2 การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้ดำเนินการตามวิธีการ ดังต่อไปนี้ (1) ให้ใช้จำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง	“หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ _____ มาตรา 256/1 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในแต่ละจังหวัด การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้ใช้จำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนสองร้อยคน จำนวนที่ได้รับให้ถือว่าเป็นจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคนตามวรรคสองให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) จำนวนหนึ่งร้อยคน จำนวนที่ได้รับให้ถือว่าเป็นจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) หนึ่งคน (2) จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) หนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน (3) จังหวัดใดมีราษฎรเกินจำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) หนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) หนึ่งคน แต่จะเพิ่มจนทำให้จังหวัดใดมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) เกินห้าคนมิได้ (4) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ของแต่ละจังหวัดตาม (1) (2) และ (3) แล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ยังไม่ครบหนึ่งร้อยคน จังหวัดใดในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหนึ่งคน เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญของแต่ละจังหวัดตามวรรคสองและวรรคสามแล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญยังไม่ครบสองร้อยคน จังหวัดใดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสามมากที่สุดให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนสองร้อยคน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตาม (2) และ (3) มากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยคน (5) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ของแต่ละจังหวัดตาม (1) (2) และ (3) แล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) เกินหนึ่งร้อยคน จังหวัดใดที่มีจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) สองคนขึ้นไปจากการคำนวณตาม (1) (2) และ (3) และมีเศษที่เหลือจากการคำนวณตาม (2) และ (3) น้อยที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ลดลงหนึ่งคน และให้ลดสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับรองลงมาตามลำดับจนเหลือจำนวนหนึ่งร้อยคน มาตรา 256/3 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	(1) มีสัญชาติไทย (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร จะขอลงทะเบียนเพื่อออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง ณ สถานที่ และตามวันเวลา วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ มาตรา 256/4 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (1) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ (2) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (3) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 256/5 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (1) มีสัญชาติไทย (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีนับถึงวันเลือกตั้ง (3) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 256/1 (1) ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง (ข) อาศัย ทำงาน หรือศึกษา อยู่ในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง (ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามปีการศึกษา (จ) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ หรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามปี	มาตรา 256/2 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือเป็นบุคคลที่เกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา หรือเคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 256/6 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 96 (1) (2) หรือ (4) (2) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล (3) ติดยาเสพติดให้โทษ (4) เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต (5) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ (6) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (7) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการ	มาตรา 256/3 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (1) เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 98 (1) (2) (4) (5) (6) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) หรือ (18)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน (8) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง (9) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา 144 หรือมาตรา 235 วรรคสาม (10) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี (11) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (12) เป็นข้าราชการการเมือง (13) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ มาตรา 256/7 ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ให้สมัครเป็นรายบุคคล	(3) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรี (2) เป็นข้าราชการการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งคน และจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครผู้ใดหรือจะลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเลยก็ได้ มาตรา 256/8 ในแต่ละจังหวัด ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่พึงมีในแต่ละจังหวัดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (1) มาตรา 256/9 ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ให้สมัครเป็นทีม โดยแต่ละทีมจะต้องมีจำนวนผู้สมัครรวมกันทีมละไม่น้อยกว่ายี่สิบคนแต่ไม่เกินหนึ่งร้อยคน ให้แต่ละทีมจัดทำบัญชีรายชื่อทีมละหนึ่งบัญชีที่มีการเรียงลำดับผู้สมัครในทีม โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละทีมต้องไม่ซ้ำกัน การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งทีม และจะลงคะแนนเลือกทีมใดหรือจะลงคะแนนไม่เลือกทีมใดเลยก็ได้ มาตรา 256/10 การคำนวณเพื่อหาผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (1) ให้รวมผลคะแนนทั้งหมดที่ทุกทีมได้รับจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อทั้งประเทศ (2) ให้นำคะแนนรวมจาก (1) หารด้วยหนึ่งร้อย ผลลัพธ์ที่ได้ให้ถือเป็นคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) หนึ่งคน (3) ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ที่แต่ละทีมจะได้รับ ให้นำคะแนนรวมจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่แต่ละทีมได้รับ หารด้วยคะแนนเฉลี่ยตาม (2) ผลลัพธ์ที่ได้เฉพาะส่วนที่เป็นจำนวนเต็มคือจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ที่ทีมนั้นได้รับ	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	(4) ในกรณีที่จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ที่แต่ละทีมได้รับรวมกันทุกทีมมีจำนวนไม่ครบหนึ่งร้อยคน ให้ทีมที่มีผลลัพธ์ที่เป็นเศษโดยไม่มีจำนวนเต็ม และทีมที่มีเศษหลังจากการคำนวณตาม (3) ทีมใดเป็นหรือมีเศษจำนวนมากที่สุด ให้ได้รับจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) อีกหนึ่งคนเรียงตามลำดับ จนกว่าจะมีจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ที่ทีมทั้งหมดได้รับรวมกันครบจำนวนหนึ่งร้อยคน (5) ในการดำเนินการตาม (4) ถ้าในลำดับใดมีเศษเท่ากันและจะทำให้จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) เป็นจำนวนหนึ่งร้อยคน ให้ตัวแทนของทีมที่มีเศษเท่ากันจับสลากตามวันและเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เพื่อให้ได้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 (2) ครบจำนวน ให้ถือว่าผู้สมัครตามบัญชีรายชื่อผู้สมัครของทีมตามจำนวนที่ทีมนั้นได้รับตามผลการคำนวณตามวรรคหนึ่งได้รับเลือกตั้งเรียงตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อของทีมนั้นจนครบจำนวน แต่ต้องไม่เกินจำนวนผู้สมัคร	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	เท่าที่มีอยู่ในแต่ละบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่ทีมนั้นได้ส่งสมัคร ในกรณีที่จำนวนยังขาดอยู่ ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256/1 (2) ประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่ มาตรา 256/11 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่มีเหตุแห่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ การกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแนะนำผู้สมัครและทีมผู้สมัครอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงกำหนดกติกาที่เปิดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งรณรงค์หาเสียงได้อย่างกว้างขวางและเป็นธรรมเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและนโยบายของผู้สมัครและทีมผู้สมัครได้โดยทั่วไป และเปิดให้ประชาชนและพรรคการเมืองมีเสรีภาพในการประกาศสนับสนุนผู้สมัครหรือทีมผู้สมัครได้	มาตรา 256/4 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่มีเหตุแห่งการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้ การกำหนดวันเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแนะนำตัวผู้สมัครอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้หนึ่งคน และจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครผู้ใดหรือจะลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเลยก็ได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
		คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามมาตรา 95 และมาตรา 96 ของรัฐธรรมนูญ
	หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับโดยอนุโลม เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ	หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
	เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง	เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง โดยให้ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบตามจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่พึงมีในแต่ละจังหวัดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
	ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญส่งให้ประธานรัฐสภา แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศรายชื่อบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษาภายในห้าวันนับแต่วันที่ประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 256/12 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 256/13 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง เมื่อ (1) สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดตามมาตรา 256/28 (2) ตาย (3) ลาออก (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 256/5 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256/6 เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากที่ถึงคราวออกตาม (1) ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (1) ในกรณีที่เป็นตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 256/1 (1) ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญประกาศเลื่อนบุคคลผู้ที่ได้คะแนนในลำดับต่อไปในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในจังหวัดนั้น ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างภายในห้าวัน	สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง มาตรา 256/5 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง เมื่อ (1) สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุด (2) ตาย (3) ลาออก (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 256/2 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256/3 เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากที่ถึงคราวออกตามมาตรา 256/14 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเลื่อนบุคคลผู้ที่ได้คะแนนในลำดับต่อไปในการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน เว้นแต่ระยะเวลาการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	(2) ในกรณีที่เป็นตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแบบบัญชีรายชื่อตามมาตรา 256/1 (2) ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญประกาศเลื่อนผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของทีมนั้น ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างภายในห้าวัน ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดและยังไม่มีการเลื่อนลำดับขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างตามวรรคสอง หรือเป็นกรณีที่ไม่มีบุคคลที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่างได้ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเท่าที่มีอยู่ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญผู้เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา มาตรา 256/14 สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ไม่สามารถดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ได้เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง (1) นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี (2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา	ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดและยังไม่มีการเลื่อนลำดับขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างตามวรรคสองหรือเป็นกรณีที่ไม่มีบุคคลที่จะเลื่อนลำดับขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างได้ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเท่าที่มีอยู่ แต่ทั้งนี้สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	(3) สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (4) ผู้พิพากษาศาลฎีกา (5) ตุลาการศาลปกครองสูงสุด (6) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (7) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ (8) อัยการสูงสุด มาตรา 256/15 การประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 256/16 สภาร่างรัฐธรรมนูญมีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญและให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจตามที่ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมอบหมายและปฏิบัติ	มาตรา 256/6 สภาร่างรัฐธรรมนูญมีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจดำเนินกิจการของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้ รองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจตามที่ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	หน้าที่แทนประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ กรณีประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และไม่มีรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม ให้ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมในคราวนั้นเพื่อดำเนินการประชุมต่อไปได้ มาตรา 256/17 เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และกรรมาธิการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา มาตรา 256/18 สภาร่างรัฐธรรมนูญมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก	แทนประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญในกรณีที่ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ กรณีประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และไม่มีรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสอง ให้ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมในคราวนั้น เพื่อดำเนินการประชุมต่อไปได้ มาตรา 256/8 เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและกรรมาธิการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	(2) จัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 256/23 การที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาสาระและความคืบหน้าในการร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อมวลชนและเวทีแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้ ในระหว่างการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแจ้งให้คณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา องค์กร	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะอื่นใดในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และภายในกำหนดเวลาที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด หากสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงและดำเนินการตามมาตรา 256/28 วรรคสอง ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มดำเนินการทันทีที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 256/23 หากสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว มาตรา 256/19 การพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้งกรรมาธิการ และการดำเนินการของกรรมาธิการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย	มาตรา 256/10 การพิจารณาและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ การประชุม การลงมติ การแต่งตั้งกรรมาธิการ และการดำเนินการของกรรมาธิการ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามหมวดนี้ ให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้นำความในมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้บังคับกับการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญและการประชุมของคณะกรรมาธิการโดยอนุโลม มาตรา 256/20 ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวนอย่างน้อยสี่สิบห้าคน โดยต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนอย่างน้อยสองในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด สำหรับกรรมาธิการอื่นอาจแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ โดยให้พิจารณาถึงความรู้ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ในการทำหน้าที่และมีจำนวนกรรมาธิการตามความจำเป็น	เพื่อดำเนินการตามหมวดนี้ ให้นำข้อบังคับการประชุมรัฐสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้นำบทบัญญัติมาตรา 120 มาตรา 124 และมาตรา 125 มาใช้บังคับกับการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ และการประชุมของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม มาตรา 256/7 ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวนสี่สิบเจ็ดคน ซึ่งแต่งตั้งจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวนยี่สิบสี่คนจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชน ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้มีประสบการณ์ ด้านการเมืองการบริหารราชการแผ่นดินและการร่างรัฐธรรมนูญจำนวนรวมยี่สิบสามคน ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งจากรายชื่อที่เสนอโดยสภาผู้แทนราษฎรจำนวนสิบสองคนตามอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร และจาก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
		การเสนอชื่อโดยวุฒิสภาจำนวนห้าคน และคณะรัฐมนตรีจำนวนหกคน การแต่งตั้งกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญในส่วนของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้คำนึงถึงสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม มาตรา 256/9 สภาร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก ซึ่งต้องจัดให้มีขึ้นไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ การที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปและประชาชนในทุกจังหวัดอย่างทั่วถึง โดยให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาสาระและความคืบหน้า

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 256/21 เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีการลงมติ เมื่อรัฐสภาอภิปรายแสดงความเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคสองเสร็จสิ้นแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวันเพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติ	ในการร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อมวลชนและเวทีแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 และหมวด 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะกระทำมิได้ กรณีที่รัฐสภาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญมีลักษณะตามวรรคสี่ให้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไป มาตรา 256/11 เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้นำเสนอต่อรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบตามร่างที่เสนอมา เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้วหรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาตามวรรคสอง แล้วแต่กรณี ให้รัฐสภาส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่ชักช้า เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
		กรณีที่รัฐสภามีความเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญตามวรรคสอง ให้ส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวคืนไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญ และให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมตามความเห็นของรัฐสภาหรือลงมติยืนยันร่างรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญคืน โดยการลงมติยืนยันต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และเมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญหรือได้ลงมติยืนยันร่างรัฐธรรมนูญแล้วให้แจ้งผลการพิจารณาหรือการลงมติยืนยันดังกล่าวไปยังประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาได้พิจารณาให้ความเห็นและดำเนินการส่งร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติ หากสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่ลงมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ภายในกำหนดเวลาตามวรรคสี่ ให้ถือว่าร่างรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไปและให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 256/22 ในการออกเสียงประชามติตามมาตรา 256/21 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติของประชาชนว่าจะเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดวันออกเสียงประชามติซึ่งต้องไม่เร็วกว่าเก้าสิบวันและไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากรัฐสภา วันออกเสียงประชามติให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร คำถามที่ใช้ถามประชาชนในการออกเสียงประชามติจะต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ชี้นำ และเป็นกลางต่อทุกฝ่าย	นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาตามวรรคสี่ และให้ดำเนินกระบวนการตามมาตรา 256/9 ถึงมาตรา 256/11 โดยอนุโลม ในกรณีไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อดำเนินการตามวรรคสามหรือวรรคสี่ แล้วแต่กรณี มาตรา 256/12 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดวันออกเสียงประชามติซึ่งต้องไม่เร็วกว่าเก้าสิบวันและไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญจากรัฐสภา หรือจากสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี วันออกเสียงประชามติให้กำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่เวลาแปดนาฬิกาจนถึงเวลาสิบเจ็ดนาฬิกา สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนรับทราบเป็นการทั่วไปผ่านสื่อมวลชน เวทีแสดงความคิดเห็น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท และช่องทางต่าง ๆ โดยคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนทุกคน รวมทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญอย่างเสมอภาค ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและในการแสดงออกเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันออกเสียงประชามติ	ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการเผยแพร่เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญให้ประชาชนรับทราบเป็นการทั่วไปผ่านสื่อมวลชน เวทีแสดงความคิดเห็นและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท โดยให้ผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรีภายใต้กรอบของกฎหมาย เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงประชามติให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันออกเสียงประชามติ หากคะแนนการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการตามมาตรา 256/13 ต่อไป แต่หากคะแนนการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
		ด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภา หรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณีทราบโดยเร็ว
	มาตรา 256/23 หากผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ	มาตรา 256/13 เมื่อผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณีนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 วรรคสอง และมาตรา 146 มาใช้บังคับโดยอนุโลมโดยให้ประธานรัฐสภา หรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
	มาตรา 256/24 หากผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาและประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญทราบโดยเร็ว	
	มาตรา 256/25 เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ถูกประกาศในราชกิจจานุเบกษาและสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดที่ถูกกำหนด	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว ให้นำเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวต่อรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็นและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญรายฉบับให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นประการใดมิได้ การออกเสียงลงคะแนน ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 256/26 หากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้ประธานรัฐสภานำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ	

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	มาตรา 256/27 หากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาในการจัดทำและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว มาตรา 256/28 สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้ (1) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (2) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/18 (1) (3) ร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 256/24 (4) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จเลยแม้แต่ฉบับเดียว ภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 256/18 (2) (5) ร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศใช้บังคับแล้วและรัฐสภาได้ดำเนินการพิจารณาและลงมติเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำและนำเสนอต่อรัฐสภาตามมาตรา 256/25 แล้ว	มาตรา 256/14 สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงในกรณี ดังต่อไปนี้ (1) สภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (2) สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา ตามมาตรา 256/9 วรรคหนึ่ง (3) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญตกไปตามมาตรา 256/9 วรรคห้า หรือมาตรา 256/12 วรรคสาม (4) เมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ประกาศใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ในกรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตาม (2) ให้ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามหมวดนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาตามมาตรา 256/18 (1) ทั้งนี้บุคคลซึ่งเคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้ มาตรา 256/29 ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร	มาตรา 256/15 ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกมิได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ
	ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้จะเป็นสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญอีกมิได้ เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้ว จะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกมิได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่แล้ว” **มาตรา 5** ในวาระเริ่มแรก ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256/1 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และให้ดำเนินการตามมาตรา 256/11 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ	เมื่อรัฐสภามีมติอย่างหนึ่งอย่างใดตามวรรคหนึ่งแล้วจะมีการเสนอญัตติตามวรรคหนึ่งอีกมิได้ เว้นแต่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่แล้ว” **มาตรา 5** ในวาระเริ่มแรกให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ..... นายกรัฐมนตรี

ส่วนที่ 2

บทวิเคราะห์

จากการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ตามที่นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ และนายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) โดยสรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

1. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบของประเทศและองคาพยพในการบริหารกิจการบ้านเมือง และที่สำคัญความสัมพันธ์ขององคาพยพดังกล่าว เป็นเสมือนสัญญาประชาคมที่จะยอมให้รัฐมีบทบาทในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเพียงใดภายใต้เงื่อนไขอย่างใด แต่แม้จะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในยามที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปหรือความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลง ก็อาจมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ ในรัฐธรรมญจึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ ซึ่งตามปกติจะมีวิธีการแก้ไขใน 2 ระดับ คือ

สามารถแก้ไขได้ง่ายหรือแก้ไขได้ยาก ซึ่งตามปกติในนานาประเทศ การแก้ไขรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้มีการแก้ไขได้ยากกว่าการแก้ไขกฎหมายปกติ แต่แม้กระนั้นระดับความยากก็ยังมีหลายระดับ สุดแต่ภูมิหลังหรือความประสงค์ของประชาชนในขณะที่เกิดรัฐธรรมนูญขึ้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดวิธีการแก้ไขรัฐธรรมญไว้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่สำคัญมากจะกำหนดให้การแก้ไขเป็นไปได้ยากมาก ส่วนระดับที่ไม่มีผลกระทบต่อรูปแบบของรัฐหรือโครงสร้างทางการเมืองมากนักจะกำหนดให้แก้ไขได้ในระดับที่ยากกว่าปกติ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ เหตุที่แยกเป็น 2 ระดับเช่นนี้ก็เนื่องจากรัฐธรรมนูญนี้ได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการพัฒนา ปฏิรูปการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริต ขจัดการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดน้อยหรือหมดไป จึงมีความจำเป็นต้องสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้มีการดำเนินการไปสู่ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว การแก้ไขรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวจึงกำหนดให้ทำได้ยากมากขึ้นกว่าปกติ โดยกำหนดให้ต้องผ่านการทำประชามติจากประชาชนก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมจึงจะเกิดผล แต่ในกรณีที่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ก็กำหนดให้ทำได้ยากกว่าปกติ เพื่อให้มีการคำนึงถึงถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการป้องกันมิให้ใช้เสียงข้างมากโดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อยอย่างที่เคยปรากฏในอดีต

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

(1) ห้ามแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ (มาตรา 255)

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ 1) หมวด 1 บททั่วไป 2) หมวด 2 พระมหากษัตริย์ 3) หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 4) เรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และ 5) เรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาญัตติ ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยสมาชิกรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 50,000 คน (มาตรา 256) แล้ว ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติด้วย

(3) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใด ต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

โดยบทบัญญัติลักษณะนี้ ได้บัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 (มาตรา 63) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางประการ เพื่อป้องกันการใช้เสียงข้างมากแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อย และให้ความสำคัญกับวุฒิสภาเพื่อให้ได้ความเห็นชอบจากทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

สำหรับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ดังนี้

วาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ การออกเสียงลงคะแนนใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคน การออกเสียงลงคะแนนจึงต้องเกิดจากความร่วมมือกันและความเห็นชอบร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

วาระที่สอง ขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา การออกเสียงให้ถือเสียงข้างมาก แต่หากเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชาชนเป็นผู้เสนอ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนที่เข้าชื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมแสดงความคิดเห็นด้วย เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

วาระที่สาม เป็นขั้นสุดท้าย การออกเสียงลงคะแนนให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามความเห็นชอบร่วมกันของทุกพรรคการเมืองและด้วยความเห็นชอบ

สมาชิกวุฒิสภา เพื่อป้องกันปัญหาการลงมติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยใช้เสียงข้างมากและไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อยได้[1]

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ โดยกระบวนการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการตามมาตรา 256 (3) ได้กำหนดว่า การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ที่กำหนดว่าให้มีจำนวนคะแนนเสียงต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีส่วนร่วมในการเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มิใช่อาศัยเพียงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และเพื่อต้องการถ่วงดุลไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสียงข้างมากในแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยไม่สนใจเสียงข้างน้อย แต่เมื่อมองอีกด้านหนึ่ง การกำหนดเช่นนี้ก็ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเช่นนี้เป็นปัญหาสำคัญของรัฐธรรมนูญไทยในประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่กำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ยากและซับซ้อนมาก และแสดงให้เห็นว่าอำนาจของคะแนนเสียงในการลงมติเห็นชอบในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของวุฒิสภามีมากกว่าอำนาจของคะแนนเสียงที่สมาชิกรัฐสภาได้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ส่วนการพิจารณาในวาระที่สามขั้นสุดท้ายตามมาตรา 256 (6) เมื่อพิจารณาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันนั้น ถือว่าเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น แต่ความเป็นจริงก็จะมีพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรได้สนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมาโดยตลอด ทำให้มีพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นโดยไม่ตรงกับความเป็นจริง องค์ประกอบดังกล่าวมิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้มีฉันทามติแต่อย่างใด เนื่องจากในสัดส่วนดังกล่าวมิได้ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านเท่านั้น เพราะยังมีพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลอีกจำนวนหนึ่งที่มิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และไม่มีตำแหน่งเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร จึงมิใช่การสร้างฉันทามติจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านแต่อย่างใด ส่งผลต่อการคิดคะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและเป็นช่องทางหนึ่งที่จะหลบเลี่ยงเพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรที่มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

---

[1] คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). **ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.** น. 453-454, 458-459.

ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และอาจก่อให้เกิดการต่อรองผลประโยชน์กันสูงมากเพื่อให้เห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

สำหรับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 256 วรรคหนึ่ง (9) กำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการดำเนินการตรวจสอบการกระทำของรัฐสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญยังไม่กำหนดเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นอำนาจการตรวจสอบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนเหมือนกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย จึงทำให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญยังมีความคลุมเครือในหลายประเด็น โดยมีแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว ดังนี้

ประการแรก เสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (3) (4) (6) (8) เพื่อให้รูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญง่ายขึ้น ในรัฐธรรมนูญแต่ละหมวดมีกระบวนความยากง่ายที่แตกต่างกัน และองค์กรที่มีอำนาจดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีความเชื่อมโยงกับประชาชนมากขึ้น

ประการที่สอง เสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 256 (9) เพิ่มอำนาจศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนในการตรวจสอบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งในทางรูปแบบและเนื้อหา[2]

ส่วนปัญหาว่าองค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะสามารถใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ “ทั้งฉบับ” หรือใช้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้นั้น “จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” ขึ้นทั้งฉบับเพื่อแทนที่รัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่อันมีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้หรือไม่ ในแวดวงวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญไทยนั้น มีความเห็นต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวอยู่ 2 ความเห็นด้วยกัน ดังนี้

ความเห็นแรกเห็นว่า องค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถอาศัยอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของตนเข้าไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ “ทั้งฉบับ” ได้ หากการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอย่างสิ้นเชิงโดยไม่หลงเหลือ “ทรวดทรง” หรือ “สาระสำคัญ” หรือ “ความคิดอันเป็นรากเหง้า” อันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับเดิมเอาไว้เลย ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หมายถึง การแก้ไขของเดิมหรือเพิ่มเติมของเดิมขึ้น ซึ่งจะต้องรักษาสาระสำคัญอันมีอยู่แต่เดิมไว้ เพียงแต่แก้ไขเปลี่ยนแปลงตกแต่งให้ดีขึ้นเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมหมายถึงการทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงไปโดยยังคงรักษา “โครงสร้างของรัฐธรรมนูญเดิม” เอาไว้ด้วยเท่านั้น นอกจากนี้ การที่ผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนที่รัฐธรรมนูญฉบับเดิมนั้น อาจถือว่าเป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจที่ได้รับมอบมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมเพราะการกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญทั้งฉบับซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญมิได้มอบอำนาจให้ไว้

ความเห็นที่สองเห็นว่า องค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถอาศัยอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของตนเข้าไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ “ทั้งฉบับ” หรือสามารถใช้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้ “จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” ขึ้นทั้งฉบับและประกาศใช้แทนที่

---

[2] พัชรวรรณ นุชประยูร และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย.** สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก www.assumptionjournal.au.edu/index.php/LawJournal/article/view/4450/2642

รัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่เดิม อันมีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญนั้นไปในตัวได้เสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นถือว่าเป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญรูปแบบหนึ่ง โดยถือว่าเป็นอำนาจที่ต่อเนื่องมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม ในทางวิชาการจึงเรียกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่า “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ได้รับมาจากอำนาจดั้งเดิมหรืออำนาจในการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่ได้รับมอบมาจากอำนาจในการก่อตั้งองค์กร” และยังอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “อำนาจพิจารณาใหม่” ซึ่งไม่ใช่เป็นแต่เพียงอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่บางบทบางมาตราเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงอำนาจที่จะจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับด้วย นักกฎหมายฝ่ายหลังบางคนยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งนั้นอาจทำได้เสมอ แม้ไม่มีบทบัญญัติกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม โดยยกตัวอย่างกรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ที่ไม่มีบทบัญญัติใดบอกวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือวิธียกเลิกตัวมันเองไว้ แต่พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองดังกล่าวก็ได้ถูกยกเลิกไปโดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2490 ซึ่งถูกยกเลิกไปโดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

เมื่อพิจารณาจากมุมมองในทางรูปแบบแล้ว องค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมสามารถดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทั้งฉบับหรือเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นแทนที่รัฐธรรมนูญฉบับที่บังคับใช้อยู่ได้ ตราบใดที่ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเอาไว้โดยชัดแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดในทางรูปแบบและกระบวนการก็ดี ข้อจำกัดในทางเวลาก็ดี หรือข้อจำกัดในทางเนื้อหาก็ดี ยังคงได้รับความเคารพและไม่ถูกล่วงละเมิดโดยองค์กรผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ยกตัวอย่างเช่น กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเกิดจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ก่อนหน้า คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยใช้วิธีการ “เพิ่มเติม” บทบัญญัติหมวดใหม่ว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เข้าไปในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ที่ได้ดำเนินการโดยชอบด้วยข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กำหนดเอาไว้ทุกประการ ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งดังกล่าวและรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ตามมานั้นจึงไม่ถือว่าเป็นกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

หากพิจารณาจากมุมมองในทางเนื้อหาแล้ว คำตอบต่อปัญหาดังกล่าวอาจจะแตกต่างออกไป เนื่องจากมุมมองดังกล่าวถือว่าข้อจำกัดในทางเนื้อหาต่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นข้อจำกัดที่บัญญัติเอาไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญเสมอไปเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงข้อจำกัดในทางเนื้อหาโดยปริยายที่ไม่ได้บัญญัติเอาไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญด้วย เพราะแนวความคิดนี้มองว่ารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรนั้นไม่ได้เป็นเพียงเอกสารทางกฎหมายที่บรรจุกฎเกณฑ์ในการปกครองสังคมใดสังคมหนึ่งเอาไว้เท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งซึ่งบรรจุคุณค่าต่าง ๆ ที่สังคมนั้นให้การยอมรับนับถือด้วย ดังนั้น รัฐธรรมนูญ

ทุกฉบับจึงมีหลักการพื้นฐานสำคัญของมันอยู่เสมอ หลักการพื้นฐานสำคัญเหล่านี้เปรียบเสมือนกับโครงสร้างที่ค้ำจุนการดำรงอยู่ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เปรียบเสมือนกับสิ่งซึ่งบ่งบอกถึง “อัตลักษณ์ของรัฐธรรมนูญ” หรือเปรียบเสมือนกับ “จิตวิญญาณ” หรือ “รหัสพันธุกรรม” ของรัฐธรรมนูญเลยทีเดียวเพราะหากปราศจากหลักการพื้นฐานสำคัญเหล่านั้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ย่อมไม่อาจมีตัวตนอยู่ได้เลย เมื่อหลักการพื้นฐานสำคัญดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่ภายในของรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีความจำเป็นที่รัฐธรรมนูญจะต้องบัญญัติรับรองเอาไว้อย่างชัดแจ้ง หากแต่หลักการดังกล่าวสามารถสืบสาวออกมาได้จากการตีความบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกัน

ดังนั้น ในเบื้องต้นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้รวมไปถึงอำนาจที่จะทำลายรัฐธรรมนูญทั้งฉบับลงหรือเพื่อสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ด้วย เพราะโดยสภาพของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นไปได้ที่จะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกหลักการพื้นฐานสำคัญของรัฐธรรมนูญซึ่งเปรียบเสมือนกับตัวตนของรัฐธรรมนูญเอง การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกหลักการเหล่านี้ย่อมเท่ากับเป็น “การยุติชีวิต” ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น และจากเถ้าถ่านของรัฐธรรมนูญเดิมก็จะเกิดเป็นระบอบการเมืองใหม่ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจของผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่หากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นแทนที่ฉบับที่ใช้บังคับอยู่นั้น ไม่เข้าไปแตะต้องหรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกหลักการพื้นฐานสำคัญของรัฐธรรมนูญเดิมเลย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เช่นนี้ย่อมถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ยกตัวอย่างเช่น การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ได้ใช้วิธีการ “แก้ไขเพิ่มเติม” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 “ทั้งฉบับ” ดังที่คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ใช้คำว่า “... สมควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ...” โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ยังคงรักษาระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้า คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 เอาไว้ดังเดิม กล่าวคือยังคงรักษาทรวดทรงและความคิดอันเป็นรากเหง้า คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่อย่างรัฐธรรมนูญเดิมเอาไว้ การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 จึงเป็นเพียงแต่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเท่านั้น และถือว่าไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมด้วย[3]

ส่วนอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแท้จริงแล้วดำรงอยู่เคียงคู่กัน เพราะหากพิจารณารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของประเทศต่าง ๆ แล้ว จะพบว่ารัฐธรรมนูญของทุกประเทศต่างก็มีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้สร้างและเชื่อมโยงการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญกับอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไว้ด้วยกัน การที่รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดถึงองค์กรผู้มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตลอดจนรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้

[3] ณัฐปคัลภ์ ลาชโรจน์. (2558). **ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.** สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5501032055_4149_3297.pdf

อย่างชัดเจนนั้นก็ด้วยเหตุผลว่าผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ก่อตั้งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวต้องการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่เคียงคู่กันก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญจะต้องไม่ปล่อยให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไปครอบงำหรือทำลายอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire) ได้ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่มีข้อจำกัด (Limited Power) โดยจะต้องถูกจำกัดผ่านการกำหนดให้มีข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดให้การใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปในดินแดนของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมได้ อีกทั้งการดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสูญเสียอำนาจที่จะก่อตั้งระบอบการเมืองและระบบกฎหมายขึ้นมาใหม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งการดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ได้ทำให้องค์อธิปัตย์สูญเสียอภิสิทธิ์ที่จะทำลายระบบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่และก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่นั่นเอง

เมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเป็นอำนาจนอกรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่น่าพิจารณาประเด็นแรก คือ เมื่อผู้สถาปนารัฐธรรมนูญก่อตั้งรัฐธรรมนูญสำเร็จแล้ว อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสิ้นไปเลยทันทีนับแต่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้หรือไม่ หรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญยังคงดำรงอยู่คู่กับรัฐธรรมนูญตลอดไป แนวคิดเกี่ยวกับสถานะของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญภายหลังรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว มีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 3 แนวคิด คือ

แนวคิดแรก อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมเป็นอำนาจที่ดำรงอยู่ตลอดแม้รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็เป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ผลคือ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขต้องเคารพเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญ ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจเป็นไปได้ยาก

แนวคิดที่สอง อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสลายไปนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ ผลสำคัญของแนวคิดนี้ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจทำลายรัฐธรรมนูญเอง

แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดในลักษณะของทางสายกลางที่อธิบายว่า ทั้งอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม ทั้งอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่ด้วยกันทั้งสองอำนาจเห็นพ้องกับแนวคิดที่สามที่ว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังดำรงอยู่ในระบบกฎหมายของรัฐทั้งสองอำนาจ หลักดังกล่าวส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเคารพหลักการสามประการ คือ **ประการแรก** อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถล้มล้างอำนาจดั้งเดิมได้ **ประการที่สอง** อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่เป็นข้อจำกัด **ประการสุดท้าย** กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะดำรงอยู่ได้โดยสอดคล้องกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์ ก็ด้วยวิธีการที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยอมให้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์เข้ามาเป็นส่วนของการดำเนินการเท่านั้น

ฉะนั้น รัฐธรรมนูญที่ดีต้องสามารถถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้สามารถปรับใช้กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ในเบื้องต้นสามารถแบ่งแยกการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบแรก การเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (changer de constitution) มีลักษณะคือ นำบทบัญญัติอื่นมาแทนที่บทบัญญัติเดิม ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการปฏิวัติความหมายของถ้อยคำในทางกฎหมาย แนวคิดนี้มีความจำเป็นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบทำให้ผลทางกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปและผลของการเปลี่ยนแปลงอาจมีความสำคัญอย่างมาก การที่เราเปลี่ยนกฎเกณฑ์ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแบบตรงกันข้ามภายใต้ความต่อเนื่องทางกฎหมายโดยใช้กระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด กระบวนการดังกล่าวนี้ปกติเรียกว่า การแก้ไขเพิ่มเติม (révision) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญทางรูปแบบ (une constitution formelle) และเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญทางเนื้อหา (la constitution matérielle) ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยวิธีการเปลี่ยนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (changer de constitution)

แบบที่สอง การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยปราศจากการแก้ไขเพิ่มเติมตามกระบวนการที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ความหมายของรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการตีความกฎหมายนั้น ๆ โดยที่การตีความกฎหมายอาจมีที่มาจากบทบัญญัติของกฎหมายอาจมีความหมายที่คลุมเครือไม่แน่นอน (indéterminée) กล่าวคือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวสามารถตีความได้หลายนัย (significations) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีการตีความไปในทางตรงข้ามของบทบัญญัติ แต่อาจมีการตีความตัวบทกฎหมายที่กว้างเกินไป การบังคับใช้กฎหมาย คือ การทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลเป็นรูปธรรม (concrétisation) ซึ่งการตีความรัฐธรรมนูญจนทำให้ความหมายของบทบัญญัติเปลี่ยนไปเช่นนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยการตีความ (changer la constitution) การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยการตีความอาจมาจากการตีความของศาล (judicial interpretations) หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายอันเนื่องมาจากแนวปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญก็ได้[4]

2. การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

2.1 การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการหรือสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรูปแบบอื่นของต่างประเทศ[5]

1) การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการหรือคณะกรรมาธิการ

บางประเทศใช้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิชุดพิเศษเป็นผู้ยกร่าง เช่น ร่างรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น ปี ค.ศ. 1946 จัดทำโดยคณะกรรมการ 8 ชุดที่นายพลแมคอาร์เธอร์ (General Dongles MacArthur) ตั้งขึ้น และคณะรัฐมนตรีญี่ปุ่นลงมติเห็นชอบ และนำเสนอสภาที่ปรึกษา (Privy Council) พิจารณาให้ความเห็นชอบ หรือการจัดทำรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1958 ซึ่งมีคณะกรรมการ 2 ชุดในการยกร่าง คือ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Comité d'experts) ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการระดับสูงและคณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงต่าง ๆ (Comité Interministériel) ซึ่งนายพล เชาร์ล เดอ โกล (Général Charles de Gaulle) และนายมิเชล เดอเบร (Michel Debré)

---

[4] พัชรวรรณ นุชประยูร และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย**. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 84-85.

[5] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และชมพูนุท ตั้งถาวร. (2555). **สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: ประสบการณ์ต่างประเทศและประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, น. 4-7.

เป็นผู้นำสำคัญในการยกร่างแล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง (Comité Consultatif) เป็นผู้ให้ความเห็นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมก่อนนำเสนอสภาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) พิจารณาสุดท้ายก่อนจะนำไปให้ประชาชนลงประชามติในวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1958

ประเทศไทยในอดีตก็เคยใช้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญทำนองนี้เหมือนกัน เช่น คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง

นอกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว บางประเทศก็ใช้คณะกรรมาธิการของสภาเป็นผู้จัดทำ สำหรับประเทศไทย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งคณะอนุกรรมการยกร่าง 9 ท่าน ประกอบด้วย พระยามโนปกรณ์นิติธาดา เป็นประธาน พระยาเทพวิทูร พระยามานวราชเสวี พระยานิติศาสตร์ไพศาล พระยาปรีดานฤเบศร์ หลวงสินาดโยธารักษ์ พระยาศรีวิสารวาจา พระยาราชวังสัน และหลวงประดิษฐ์มนูธรรม เป็นเลขานุการ

2) การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ

แต่รูปแบบที่หลายประเทศใช้ในการจัดทำรัฐธรรมนูญก็คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญ (Constitutional Convention) ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบที่มีการจัดทำด้วยวิธีนี้ โดยมีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เมืองฟิลลาเดลเฟียโดยผู้แทนของ 12 มลรัฐ 55 คน ในปี 1787 ซึ่งต่อมาฝรั่งเศสก็ใช้รูปแบบเดียวกันโดยสภา Convention ซึ่งเปลี่ยนสภาพมาจากสภาฐานันดรก่อนปฏิวัติใหญ่ และรูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญนี้ก็แพร่หลายทั่วไป ความจริงแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญเช่นนี้ เกิดตั้งแต่การประกาศเอกราชอเมริกาซึ่งในมลรัฐเอกราชทั้ง 13 แห่ง ได้มีการจัดประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญของมลรัฐ (State Convention) ถึง 150 ครั้ง และอันที่จริงผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันในสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้ตัวอย่างของรัฐธรรมนูญมลรัฐนี้เองในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญอเมริกัน

ประเทศที่ใช้รูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญก็มี สภาร่างรัฐธรรมนูญนอร์เวย์ (ปี ค.ศ. 1814) สภาร่างรัฐธรรมนูญเบลเยี่ยม (ปี ค.ศ. 1830) สภาร่างรัฐธรรมนูญลักเซมเบิร์ก (ปี ค.ศ. 1848) สภาร่างรัฐธรรมนูญออสเตรเลีย (ปี ค.ศ. 1897) สภาร่างรัฐธรรมนูญเยอรมนี (ปี ค.ศ. 1919) สภาร่างรัฐธรรมนูญไอร์แลนด์ (ปี ค.ศ. 1922) สภาร่างรัฐธรรมนูญจอร์เจีย (ปี ค.ศ. 1914) สภาร่างรัฐธรรมนูญลิทัวเนีย (ปี ค.ศ. 1920) สภาร่างรัฐธรรมนูญเอสทัวเนีย (ปี ค.ศ. 1920 และ ค.ศ. 1992) สภาร่างรัฐธรรมนูญอิตาลี (ปี ค.ศ. 1946) สภาร่างรัฐธรรมนูญอินเดีย (ปี ค.ศ. 1946) สภาร่างรัฐธรรมนูญซีเรีย (ปี ค.ศ. 1930) สภาร่างรัฐธรรมนูญอินโดนีเซีย (ปี ค.ศ. 1955) สภาร่างรัฐธรรมนูญปากีสถาน (ปี ค.ศ. 1947) สภาร่างรัฐธรรมนูญเอลซัลวาดอร์ (ปี ค.ศ. 1982) สภาร่างรัฐธรรมนูญโคลัมเบีย (ปี ค.ศ. 1991) สภาร่างรัฐธรรมนูญเปรู (ปี ค.ศ. 1979 และค.ศ. 1992) สภาร่างรัฐธรรมนูญเวเนซูเอลา (ปี ค.ศ. 1999) สภาร่างรัฐธรรมนูญเนปาล (ปี ค.ศ. 2008) สภาร่างรัฐธรรมนูญอิรัก (ปี ค.ศ. 2005) สภาร่างรัฐธรรมนูญโบลิเวีย (ปี ค.ศ. 2008) สภาร่างรัฐธรรมนูญเอกวาดอร์ (ปี ค.ศ. 2007) สภาร่างรัฐธรรมนูญมอนเตเนโกร (ปี ค.ศ. 2006) สภาร่างรัฐธรรมนูญไอซ์แลนด์ (ปี ค.ศ. 2010)

สำหรับประเทศไทย เคยใช้รูปแบบสภาร่างรัฐธรรมนูญมาแล้ว 2 ครั้ง คือ สภาร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2491 ซึ่งจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และสภาร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (สำหรับสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 นั้น เนื่องจากทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติด้วย และมาจากการแต่งตั้งของคณะปฏิวัติในปี 2500 จึงไม่ได้นำมารวมไว้ในกรณีนี้)

สภาร่างรัฐธรรมนูญเหล่านี้ก็มีลักษณะต่าง ๆ กัน บางสภาร่างรัฐธรรมนูญใช้วิธีให้มี**สมาชิกที่มิได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน**แต่อาจมาจากการเลือกของรัฐสภา เช่น สภาร่างรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1787 นั้น ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แต่รัฐบาลบางมลรัฐหรือรัฐสภามลรัฐเป็นผู้ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม หรือสภาร่างรัฐธรรมนูญไทยในปี พ.ศ. 2491 และ พ.ศ. 2539 ก็ให้รัฐสภาเป็นผู้เลือก แต่**บางประเทศ ก็ให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง** เช่น สภาร่างรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1946 สภาร่างรัฐธรรมนูญของอินเดียในปี ค.ศ. 1846 บางประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย ในปี ค.ศ. 1897 ก็ใช้ผสมระหว่างการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญโดยตรง กับให้รัฐสภาของมลรัฐเลือกตัวแทนมา ในบางประเทศก็ให้รัฐสภาเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญไปด้วย แต่จัดประชุมในลักษณะพิเศษ แตกต่างจากการพิจารณากฎหมายทั่วไป เช่น แอฟริกาใต้ได้เลือกรูปแบบให้รัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (400 คน) อันมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง และวุฒิสภาอันมีที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาจังหวัด (90 คน) เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญแต่ในการร่างรัฐธรรมนูญนั้น ให้เป็นการประชุมร่วมกันของ 2 สภา

2.2 สภาร่างรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ

สำหรับสภาร่างรัฐธรรมนูญในต่างประเทศที่นำมายกตัวอย่างนี้ แบ่งเป็น สภาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่เป็นต้นแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตะวันตก ได้แก่ สภาร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา (1) ซึ่งได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี ค.ศ. 1787 และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ยังคงมีผลบังคับใช้มาจนปัจจุบัน และได้มีการนำวิธีการร่างรัฐธรรมนูญด้วยสภาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวมาใช้ในการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญในเครือจักรภพออสเตรเลีย (2) เพื่อร่างรัฐธรรมนูญ แต่เครือจักรภพออสเตรเลียกลับประสบความล้มเหลวในการร่างรัฐธรรมนูญเมื่อนำวิธีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญอย่างสหรัฐอเมริกามาใช้จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมซึ่งทำให้การร่างรัฐธรรมนูญประสบความสำเร็จในท้ายที่สุด และสภาร่างรัฐธรรมนูญในสาธารณรัฐฝรั่งเศส (3) ซึ่งจะขอกล่าวอย่างละเอียดเฉพาะการร่างรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1945-1946 ซึ่งเป็นการร่างรัฐธรรมนูญที่มีการจัดให้ลงประชามติตั้งแต่ก่อนการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญและก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ สภาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศที่ร่างรัฐธรรมนูญภายหลังเหตุการณ์พิเศษ ได้แก่ สภาร่างรัฐธรรมนูญของอินเดีย ซึ่งได้จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญให้ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้รับเอกราชจากอังกฤษ และสภาร่างรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการสร้างความปรองดองเพื่อยุติข้อขัดแย้งในเรื่องการแบ่งแยกสีผิว ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งที่ฝังรากลึกในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มานาน และสุดท้ายคือ สภาร่างรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นด้วยการริเริ่มของกลุ่มประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตก (สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส) ที่ควบคุมเขตเยอรมนีตะวันตกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งต้องการให้มีการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตเยอรมนีตะวันตก เนื่องจากเกรงกลัวภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น

3. แนวทางการออกแบบโครงสร้าง คุณสมบัติและวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกขององค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญ[6]

โครงสร้าง คุณสมบัติ และวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญในญี่ปุ่น (รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1946) เยอรมนี (รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1949) และฝรั่งเศส (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ค.ศ. 1958) พบว่า ประเทศทั้งสามโดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่นมีองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือมีประสบการณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลัก

สำหรับเยอรมนีมีองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญ 2 ชุด กล่าวคือ คณะกรรมาธิการจัดทำต้นร่างรัฐธรรมนูญจะเน้นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญและเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูง ของส่วนสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งทำหน้าที่พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญจะมีกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนจากมลรัฐต่าง ๆ เป็นหลัก

ส่วนฝรั่งเศสจะมีคณะกรรมการ 2 ชุดในการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ และคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งคือ คณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงซึ่งมีสมาชิกเป็นรัฐมนตรีอันเป็นตัวแทนของผู้ที่จะอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เป็นผู้แทนจากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาร่วมเป็นคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

ส่วนองค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญของไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า รัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยและยึดโยงกับประชาชนมากที่สุด กล่าวคือ มีสมาชิกซึ่งมาจากการคัดเลือกของรัฐสภาจังหวัดละ 1 คน (ขณะนั้นประเทศไทยมี 76 จังหวัด) รวมกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์และผู้มีประสบการณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญและการบริหารราชการแผ่นดิน จำนวน 23 คน รวมเป็น 99 คน นับเป็นส่วนผสมที่เหมาะสมและลงตัวเป็นอย่างมาก เพราะมีฐานที่มาจากประชาชนในแต่ละจังหวัดที่เสนอตัวเข้ามาแล้วเลือกกันเองให้เหลือ 10 คน เพื่อนำรายชื่อของแต่ละจังหวัดให้สมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนปวงชนได้ลงมติเลือกจังหวัดละ 1 คน นับเป็นตัวแทนของประชาชนในสัดส่วนร้อยละ 75 หรือ 3 ใน 4 โดยมีสัดส่วนของผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 25 หรือ 1 ใน 4

ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แม้จะมีการเริ่มการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากสมัชชาแห่งชาติซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนทุกภาคส่วนซึ่งถือว่ามีความยึดโยงกับประชาชนพอสมควร แต่ในขั้นตอนการเลือกผู้จะมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญกลับเป็นอำนาจการตัดสินใจเลือกของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ก่อการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ที่ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงถือว่าอาจจะนำมาเป็นตัวแบบได้เฉพาะในส่วนแรกคือส่วนของสมัชชาแห่งชาติ แต่วิธีการให้คณะรัฐประหารเป็นผู้ตัดสินใจเลือกย่อมไม่เป็นประชาธิปไตยเพราะไม่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน

---

[6] ฌานิทธิ์ สันตะพันธุ์. (2567). **แนวทางการออกแบบองค์กรและกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูปการเมืองครั้งใหม่.** สืบค้น 21 มกราคม 2567. จาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/llsj/article/view/268088/184475

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยิ่งมีองค์กรยกร่างซึ่งล้วนมาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยตรง จึงย่อมไม่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างของการได้มาซึ่งสมาชิกองค์กรที่มีอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญที่ยึดโยงกับประชาชนได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับสถานการณ์การปฏิรูปภายใต้บรรยากาศทางการเมืองในปัจจุบัน (ปลายปี พ.ศ. 2566) ต้องมีที่มาจากประชาชนทุกภาคส่วนในลักษณะเดียวกับสมัชชาแห่งชาติของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 แต่กระบวนการเลือกบุคคลจากสมาชิกสมัชชาแห่งชาติมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เห็นควรใช้กระบวนการแบบเดียวกับของสภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540

4. แนวทางการออกแบบกลไก กระบวนการจัดทำและอนุมัติรัฐธรรมนูญจากการศึกษากลไก กระบวนการจัดทำและอนุมัติรัฐธรรมนูญ

ในญี่ปุ่น เยอรมนี และฝรั่งเศส พบว่าในกรณีของญี่ปุ่นนั้นมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยบทบาทของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ยึดครองญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ส่วนการอนุมัติให้ประกาศใช้ เป็นอำนาจของสภาที่ปรึกษา (Privy Council) ของญี่ปุ่น เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเมจิที่ใช้มาแต่เดิมโดยไม่ได้มีการลงประชามติแต่อย่างใด

ส่วนฝรั่งเศสมีกระบวนการจัดเตรียมร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากรัฐสภาและรัฐบาล จากนั้นได้นำไปให้สภาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) ให้ความเห็น จากนั้นจึงนำให้ประชาชนออกเสียงประชามติ

สำหรับเยอรมนีเป็นการจัดทำโดยคณะกรรมาธิการจัดทำต้นร่างรัฐธรรมนูญและสภาร่างรัฐธรรมนูญมาพิจารณาปรับแก้ไขในบางประเด็น จากนั้นได้นำร่างรัฐธรรมนูญไปให้กลุ่มประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตกที่ควบคุมเขตเยอรมนีตะวันตกอยู่พิจารณาให้ความเห็นชอบโดยไม่ได้มีการออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญ

ในขณะที่กระบวนการของไทยตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นบทบาทของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญร่างแรกแล้วเสนอให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาได้อภิปรายและลงมติให้ความเห็นชอบโดยไม่ได้มีการออกเสียงประชามติ

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นอกจากนี้คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญจะต้องจัดทำคำชี้แจงว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่มีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในเรื่องใดบ้าง ประกอบกับเหตุผลว่าการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ มีจุดประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งคือต้องการแก้ไขข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จากนั้นต้องส่งร่างรัฐธรรมนูญพร้อมคำชี้แจงดังกล่าวไปยังสภาร่างรัฐธรรมนูญ และองค์กรตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ทำให้เห็นชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญต่อการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ อันได้แก่ องค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งหลาย รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยในระดับที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ว่าได้ จากนั้นเป็นการพิจารณาโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีมติเห็นชอบและจัดให้มีการออกเสียงประชามติ

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่ค่อนข้างรวบรัดเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 กำหนดกรอบระยะเวลาไว้เพียง 180 วัน เมื่อยกร่างแล้วเสร็จให้ดำเนินการออกเสียงประชามติได้โดยไม่ได้ผ่านการพิจารณาขององค์กรใด ๆ อีก

ความพยายามปฏิรูปการเมืองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้ริเริ่มไว้แต่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ก็เกิดความขัดแย้งทางการเมืองจนเกิดการรัฐประหารขึ้นในปี พ.ศ. 2549 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ยังไม่สามารถบรรลุภารกิจดังกล่าวได้ การเมืองไทยต้องเผชิญกับการรัฐประหารอีกครั้งในปี พ.ศ. 2557 เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ผู้ร่างนำเสนอว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง กลับไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง กระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมีขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2563 จากการศึกษาทั้งกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพฤติการณ์ที่ปรากฏจากการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเสียงข้างมากในการลงมติต่อร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นถึงการมีอยู่จริงของ “อุปสรรคเชิงโครงสร้าง” ที่มีต่อความพยายามในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ของหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการแก้ไขทั้งฉบับเพื่อนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ย่อมเกิดแรงเสียดทานภายในระบบการเมืองสูงมาก ส่งผลให้ท้ายที่สุดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นภายหลังเป็นเพียงการแก้ไขประเด็นระบบเลือกตั้งซึ่งประชาชนแทบไม่ได้รับประโยชน์ใดจากความเปลี่ยนแปลงนี้เลย นอกจากบรรดาพรรคการเมืองและนักการเมืองที่ต่างก็เรียกร้องประเด็นนี้มาตั้งแต่ก่อนจะมีกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเสียอีก

ข้อเสนอแนะ สมาชิกขององค์กรยกร่างรัฐธรรมนูญควรมีที่มาจากสมัชชาแห่งชาติ จำนวนไม่เกิน 2,000 คน โดยมีจำนวนสมาชิกที่มาจากการสรรหาจากทุกภาคส่วนในลักษณะเดียวกับสมัชชาแห่งชาติซึ่งเป็นที่มาของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่กระบวนการเลือกบุคคลจากสมาชิกสมัชชาแห่งชาติมาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเห็นควร ใช้กระบวนการแบบเดียวกับของสภาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กล่าวคือ ให้สมาชิกสมัชชาแห่งชาติจากแต่ละจังหวัดลงคะแนนเสียงเลือกกันเองให้เหลือจังหวัดละ 10 คน โดยผู้สมัครแต่ละคนสามารถลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครด้วยกันเองได้ จำนวน 3 คน เมื่อได้ผู้สมัครครบจังหวัดละ 10 คนแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งรายชื่อให้แก่ประธานรัฐสภาเพื่อให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเลือกให้เหลือจังหวัดละ 1 คนรวมเป็น 77 คน รวมกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน จำนวน 22 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน 8 คน ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ 7 คน และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่ประธานรัฐสภากำหนด 7 คน

ทั้งนี้ ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาทางสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์แต่ละแห่งคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามประเภทต่าง ๆ ประเภทละไม่เกิน 5 คน โดยทำเป็นบัญชีรายชื่อของแต่ละประเภท แล้วส่งให้ประธานรัฐสภา เพื่อให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเลือกให้ได้ตามจำนวนที่กำหนด รวมสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ประเภทเป็น 99 คน

เช่นเดียวกับสภาร่างรัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ส่วนกระบวนการจัดทำและอนุมัติรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยยึดโยงกับประชาชนมากที่สุด คือ กระบวนการจัดทำที่ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญอย่างรอบด้าน ท้ายที่สุดต้องมีการออกเสียงประชามติโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ ซึ่งตรงกับกระบวนการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

เมื่อพิจารณาตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2564 ว่า “การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมต้องการปกป้องคุ้มครองไว้ หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ถ้าเห็นชอบด้วยจึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จึงนำประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป อันเป็นกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตามครรลองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนไว้โดยเฉพาะแล้วในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทั้งฉบับ ดังนี้

1. การถามประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเกี่ยวกับรูปแบบของการแก้ไขเพิ่มเติม หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ (การออกเสียงประชามติ ครั้งที่ 1)

2. การให้ประชาชนพิจารณาเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ถ้าประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเห็นชอบด้วยกับการออกเสียงประชามติว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป กล่าวคือ รัฐสภามีอำนาจและหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป (การออกเสียงประชามติ ครั้งที่ 2)

แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอันมีลักษณะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติก่อนนายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 256 (8)

ส่วนที่ 3

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560[1]

เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดรูปแบบของประเทศ องคาพยพในการบริหารกิจการบ้านเมือง และความสัมพันธ์ขององคาพยพดังกล่าว เป็นเสมือนสัญญาประชาคมที่จะยอมให้รัฐมีบทบาทในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ภายใต้เงื่อนไขอย่างใด แต่โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและกลไกทางการเมืองอันถือเป็นกติกาของสังคมหรือกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมของประเทศนั้น ๆ และถือเป็นกฎหมายที่ต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้คนในสังคมรุ่นใหม่สามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงหรือความหลากหลายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในยามที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปหรือความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลง ก็อาจมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ โดยรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ รัฐธรรมนูญของประเทศไทยจึงให้อำนาจการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยบทบัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางประการ เพื่อป้องกันการใช้เสียงข้างมากแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อย และให้ความสำคัญกับวุฒิสภาเพื่อให้ได้ความเห็นชอบจากทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงได้กำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) ห้ามแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ (2) การแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ 1) หมวด 1 บททั่วไป 2) หมวด 2 พระมหากษัตริย์ 3) หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 4) เรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และ 5) เรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยสมาชิกรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน แล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติด้วย และ (3) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใด ต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันและต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า

---

[1] รวบรวมและเรียบเรียงโดย นายแดนชัย ไชวิเศษ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา[2] ดังนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการปรับปรุงให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นปรับตัวเองให้สอดคล้องสภาพสังคมหรือความต้องการของพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ใช่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การแก้ไขเพิ่มเติมย่อมมีขอบเขตไม่ว่าจะเป็นขอบเขตที่กำหนดอย่างชัดแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือขอบเขตโดยสภาพก็ตาม เมื่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีขอบเขตจำกัด ย่อมต้องมีการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งพื้นฐานของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพียงเล็กน้อยและต้องไม่เปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางทฤษฎีจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นของรัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม จึงกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชนด้วยการให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม มีจุดยึดโยงกับประชาชนด้วยการให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดหลายประการ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว สิ่งต้องพิจารณาต่อไป คือ

1) กระบวนการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการตามมาตรา 256 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 256 (3) ที่กำหนดว่า “ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา” เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภามีส่วนร่วมในการเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมิใช่อาศัยเพียงคะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และเพื่อต้องการถ่วงดุลไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้เสียงข้างมากในแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยไม่สนใจเสียงข้างน้อย แต่เมื่อมองอีกด้านหนึ่งการกำหนดเช่นนี้ก็ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเช่นนี้เป็นปัญหาสำคัญของรัฐธรรมนูญไทยในประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่กำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ยากและซับซ้อนมาก เนื่องจากในวาระเริ่มแรก กำหนดให้จำนวนสมาชิกวุฒิสภา ต้องเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ถือเป็นเงื่อนไขใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพราะต้องใช้เสียงสนับสนุนจากสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 750 เสียง ในวาระที่หนึ่งต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งหากจำนวนเสียงของวุฒิสภาไม่ถึงจำนวนดังกล่าว ทำให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตกไป แสดงให้เห็นว่าอำนาจของคะแนนเสียง

---

[2] คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). **ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.** น. 453-454.

ในการลงมติเห็นชอบในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของวุฒิสภามีมากกว่าอำนาจจำนวนคะแนนเสียงที่สมาชิกรัฐสภาได้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคะแนนเสียงแล้วถือว่าไม่เป็นตามหลักประชาธิปไตยที่ต้องถือตามเสียงข้างมาก เพื่อให้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการเป็นไปตามอำนาจของเสียงข้างมากของสมาชิกรัฐสภาที่ได้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา และเป็นไปตามที่เคยปฏิบัติมาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บัญญัติให้มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา และเมื่อรับหลักการในวาระที่หนึ่งจะต้องมีการตั้งคณะกรรมาธิการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... จากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภาและกรรมาธิการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้สมาชิกรัฐสภาสามารถแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ เว้นแต่การแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่เกี่ยวเนื่องกับหลักการนั้น รวมทั้งที่ประชุมรัฐสภาจะตั้งคณะกรรมาธิการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้ จึงควรกำหนดให้การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งเป็นการรับหลักการในวาระที่หนึ่งมิใช่กำหนดให้ออกเสียงในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการของจำนวนคะแนนเสียงคะแนนเสียงของวุฒิสภาซึ่งเป็นเสียงข้างน้อยมาเป็นผู้กำหนดการออกเสียงในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ

2) การพิจารณาในวาระที่สามขั้นสุดท้ายตามมาตรา 256 (6) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

เมื่อพิจารณาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันนั้น ถือว่าเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น แต่ความเป็นจริงก็จะมีพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรที่ได้สนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมาโดยตลอด ทำให้มีพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นโดยไม่ตรงกับความเป็นจริงย่อมส่งผลต่อการคิดคะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเป็นช่องทางหนึ่งที่จะหลบเลี่ยงเพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรที่มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และอาจก่อให้เกิดการต่อรองผลประโยชน์กันสูงมาก

เพื่อให้เห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ส่วนการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 256 (6) ที่บัญญัติว่า “ การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา” ควรกำหนดจำนวนคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยไม่ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันนั้น ถือว่าเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากพรรคการเมืองที่ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองดังกล่าวดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร แต่ได้สนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลมาโดยตลอด ซึ่งจะถือว่าเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้มิได้และมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วย อีกทั้งเพื่อมิให้เกิดการต่อรองผลประโยชน์ในการลงมติให้ความเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จึงไม่ควรกำหนดให้จำนวนคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกันมาจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

จากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับในต่างประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสเปน ค.ศ. 1978 มาตรา 168 กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องผ่านความเห็นชอบจากทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเช่นเดียวกันแต่ใช้คะแนนเสียงมากขึ้นเป็นไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด นอกจากนี้ ยังกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องได้รับความเห็นชอบในขั้นตอนสุดท้ายโดยองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐสภาชุดเดิม กล่าวคือ หลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นแล้ว จะต้องมีการยุบรัฐสภาและเลือกตั้งรัฐสภาชุดใหม่ เมื่อได้รัฐสภาชุดใหม่แล้วก็ให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาชุดใหม่ลงมติให้ความเห็นชอบแก่ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเช่นกัน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาชุดใหม่ได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้นำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไปให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติอีกเป็นขั้นตอนสุดท้าย เมื่อร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นผ่านการลงประชามติของประชาชนแล้ว จึงจะบังคับใช้เป็นรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้

รัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ค.ศ. 1999 การริเริ่มแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับนั้นต้องผ่านการลงประชามติเพื่อรับหลักการก่อน เมื่อผ่านการลงประชามติในขั้นรับหลักการแล้วจะมีผลทำให้รัฐสภาต้องถูกยุบไปและสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ หลังจากนั้นจึงให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาชุดใหม่ในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เมื่อผ่านการพิจารณาของรัฐสภาชุดใหม่แล้วก็ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติอีกครั้งหนึ่งและให้นำไปให้บรรดาเขตปกครองต่าง ๆ ให้ความเห็นชอบในขั้นตอนสุดท้าย แต่หากไม่ผ่านการลงประชามติในขั้นรับหลักการต้องถือว่าการริเริ่มการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับนั้นเป็นอันตกไป

หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในระบบรัฐสภาของต่างประเทศที่เป็นสากลจะมีกระบวนการที่แก้ไขยากกว่ากระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีความเห็นร่วมกันของเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยในรัฐสภาระดับหนึ่งจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย การที่รัฐธรรมนูญของหลาย ๆ ประเทศกำหนดให้ต้องใช้เสียงข้างมากพิเศษในการให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นย่อมทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีความสำคัญและกระทำได้ยากกว่าการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดาทั่ว ๆ ไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ประเทศที่กำหนดคะแนนเสียงข้างมากพิเศษที่ต้องใช้สำหรับการให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(ก) ไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศกรีซ ค.ศ. 1975 มาตรา 110 (4) หรือรัฐธรรมนูญของประเทศตุรกี ค.ศ. 1982 มาตรา 175 วรรคสี่ เป็นต้น

(ข) ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศออสเตรีย ค.ศ. 1920 มาตรา 44 (1) รัฐธรรมนูญของประเทศเกาหลีใต้ ค.ศ. 1948 มาตรา 130 (1) รัฐธรรมนูญของประเทศลักเซมเบิร์ก ค.ศ. 1868 มาตรา 114 วรรคสอง รัฐธรรมนูญของประเทศยูเครน ค.ศ. 1996 มาตรา 155 รัฐธรรมนูญของประเทศโปรตุเกส ค.ศ. 1976 มาตรา 286 (1) เป็นต้น

(ค) ไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศบัลแกเรีย ค.ศ. 1991 มาตรา 155 (2) รัฐธรรมนูญของประเทศสวีเดน ค.ศ. 1974 มาตรา 17 เป็นต้น

ประเทศที่ใช้ระบบสองสภา โดยปกติแล้วรัฐธรรมนูญมักจะกำหนดให้สภาล่าง และสภาสูงต้องมีการแยกกันพิจารณาและแยกกันลงมติให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คะแนนเสียงที่ต้องใช้สำหรับให้ความเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในแต่ละสภานั้น ดังนี้

(ก) เสียงข้างมากธรรมดาของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ค.ศ. 1999 เป็นต้น

(ข) เสียงข้างมากเด็ดขาดของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศอิตาลี ค.ศ. 1947 มาตรา 138 เป็นต้น

(ค) เสียงข้างมากพิเศษ เช่น 2 ใน 3 ของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศเบลเยียม ค.ศ. 1831 มาตรา 195 วรรค 5 กฎหมายพื้นฐานของประเทศเยอรมนี ค.ศ. 1949 มาตรา 79 (2) รัฐธรรมนูญ

ของประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 มาตรา 96 รัฐธรรมนูญของประเทศเนเธอร์แลนด์ ค.ศ. 1815 มาตรา 137 (4) และ (5) รัฐธรรมนูญของประเทศโปแลนด์ ค.ศ. 1997 มาตรา 235 (4) เป็นต้น หรือ 3 ใน 5 ของสมาชิกในแต่ละสภา เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศสเปน ค.ศ. 1978 มาตรา 167 (1) รัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 มาตรา 89 วรรคสาม เป็นต้น

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญของประเทศที่ใช้ระบบสองสภาในบางประเทศก็อาจกำหนดให้สภาล่างและสภาสูงต้องร่วมกันพิจารณาและร่วมกันลงมติให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในบางก็กรณีก็ได้ โดยต้องใช้คะแนนเสียง 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาสูงและสภาล่างร่วมกัน

รัฐธรรมนูญของบางประเทศอาจกำหนดให้เพียงแค่เสียงข้างมากธรรมดาของสมาชิกรัฐสภาก็เป็นมติที่เพียงพอแล้วสำหรับการให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญของประเทศเดนมาร์ก ค.ศ. 1953 มาตรา 88 รัฐธรรมนูญของประเทศไอซ์แลนด์ ค.ศ. 1944 มาตรา 79 หรือรัฐธรรมนูญของประเทศสวีเดน ค.ศ. 1974 มาตรา 14 เป็นต้น

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญของประเทศเหล่านี้ก็มักจะกำหนดให้ต้องดำเนินการตามข้อเรียกร้องอย่างอื่นต่อไปด้วย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญบางประเทศอาจกำหนดให้การให้ความเป็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น จะต้องกระทำ 2 ครั้ง คือ โดยรัฐสภาชุดที่ริเริ่มดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งหนึ่ง และโดยรัฐสภาชุดใหม่ภายหลังจากการยุบรัฐสภาเดิมและเลือกตั้งใหม่แล้วอีกครั้งหนึ่ง กล่าวโดยสรุป คือ ภายหลังจากรัฐสภาชุดเดิมได้ลงมติให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ต้องมีการยุบสภาและจัดการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ เมื่อได้รัฐสภาชุดใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว รัฐธรรมนูญก็จะกำหนดให้รัฐสภาดังกล่าวดำเนินการลงมติให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นอีกครั้งหนึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาที่แตกต่างกัน ก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในทางอ้อม กล่าวคือ เมื่อมีการยุบรัฐสภาเดิมและจัดการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็จะต้องนำประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ได้ดำเนินการไปแล้วโดยรัฐสภาชุดเดิมไปใช้เป็นนโยบายในการหาเสียงสนับสนุนจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองที่เป็นผู้ริเริ่มให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งผลการเลือกตั้งทั่วไปนี้ ก็จะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนต่อประเด็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ[3]

---

[3] คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สภาผู้แทนราษฎร, **รายงานการพิจารณาศึกษาปัญหา หลักเกณฑ์ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,** (กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563). 106-109.

ความสำคัญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ (Constitution) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal and Democratic State) มิใช่เป็นแต่เพียงกฎเกณฑ์ในการปกครองประเทศเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเครื่องมือในการจำกัดอำนาจของผู้ปกครองตลอดจนเป็นหลักประกันต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอีกด้วย รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงต้องมีความมั่นคงพอสมควรจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ ไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ถือ “หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” (The Supremacy of Constitution) ด้วยแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องกระทำได้ยากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะหากยอมให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยง่ายแล้วหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญย่อมไร้ความหมายและอาจทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองเอาไว้ย่อมถูกล้มล้างหรือล่วงละเมิดได้

1. ความสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดก็มิได้หมายความโดยอัตโนมัติว่ารัฐธรรมนูญจะต้องเป็นสิ่งตายตัวที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ในทางตรงกันข้าม รัฐธรรมนูญถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ในทางกฎหมาย (Legal Norm) รูปแบบหนึ่งจึงอาจล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัยได้ เฉกเช่นเดียวกันกับกฎหมายธรรมดาทั่ว ๆ ไป ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญย่อมต้องสามารถถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์และความต้องการของประชาชนในแต่ละยุคสมัย[1]

อย่างไรก็ตาม Georg Jellinek มีความเห็นว่า ประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้นั้นมีความน่าสนใจน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงหรือการแปลงรูปของรัฐธรรมนูญ (Transformation) ที่เกิดขึ้นภายนอกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจและไม่มีความสำคัญเอาเสียเลย เนื่องจากในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เข้าไปก่อให้เกิดคำถามที่สำคัญอย่างยิ่งทั้งในทางทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญและในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามที่ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Unconstitutional) ดังเช่นการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดาได้หรือไม่ และหากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้แล้ว ความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเช่นว่านั้นจะมีที่มาจากสาเหตุใดได้บ้าง ตลอดจนองค์กรตุลาการจะเข้าไปควบคุมตรวจสอบความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเช่นว่านั้นได้หรือไม่ แค่ไหนเพียงใด ซึ่งการจะตอบคำถามดังกล่าวได้นั้นเราจำเป็นต้องย้อนกลับไปพิจารณาในทางทฤษฎีว่าแท้จริงแล้วอำนาจ

---

[1] กาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์. (2544). **สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) หมวดรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เรื่อง 4 การจัดทำและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.** นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, น. 39. และ ธิติพันธ์ เชื้อบุญชัย. (2552). **สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เรื่อง การจัดทำและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.** นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, น. 47.

แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะ (Nature) อย่างไร และมีขอบเขต (Scope) แค่ไหนเพียงใด การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

(1) รัฐธรรมนูญควรจะมีความยืดหยุ่น (Flexible) เพียงพอที่จะอนุญาตให้คนรุ่นหลัง (Future Generation) สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าบางอย่างในสังคมได้ รัฐธรรมนูญที่ไม่อนุญาตให้มีการปรับตัวเช่นว่านั้นย่อมตกอยู่ในภาวะอันตรายที่จะถูกหลีกเลี่ยง และในไม่ช้าก็เร็วย่อมกลายเป็นเพียงตราสารที่ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวมันเองได้ ซึ่งในที่สุดก็จะต้องถูกทำลายลงและถูกแทนที่โดยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในแง่นี้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นกลไกที่ทำให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่น (Flexibility) และรัฐธรรมนูญที่มีความยืดหยุ่นเท่านั้นจึงจะมีความมั่นคงและสามารถดำรงอยู่ผ่านกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปได้

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คือ วิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการแก้ไขความไม่ถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารลายลักษณ์อักษร (Written Documents) ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ถูกสร้างโดยมนุษย์ (Men) ไม่ใช่พระเจ้า (God) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะเข้าไปช่วยแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการใช้บังคับรัฐธรรมนูญไประยะเวลาหนึ่งหรืออาจเกิดจากทางปฏิบัติในทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับข้อความในรัฐธรรมนูญ ในแง่นี้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นตอบโต้ต่อธรรมชาติที่ผิดพลาดได้ของมนุษย์ปุถุชนนั่นเอง

(3) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้สิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของประชาชน (Right to Alter the Form of Government) เกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสงบและสันติ โดยไม่ต้องใช้กำลังในการปฏิวัติที่รุนแรงหรือต้องทำให้เกิด “สภาวะปราศจากรัฐธรรมนูญ” ก่อนที่จะเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ในแง่นี้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงช่วยสนับสนุนความชอบธรรมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เพราะรัฐธรรมนูญที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เลยนั้น ย่อมไม่อาจสะท้อนถึงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและความยินยอมของประชาชนในการถูกปกครองได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญควรจะเปิดโอกาสให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพในทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคมนั้น ก็ไม่ได้หมายความว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงเช่นว่านั้นจะสามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ด้วยเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

(1) รัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่กำหนด “กติกาของการแข่งขัน” (The Rules of the Game) จึงต้องมีความมั่นคงเพียงพอที่จะทำให้ผู้เข้าแข่งขันทั้งหลายสามารถคาดการณ์ผลจากการกระทำของตนได้ รัฐธรรมนูญที่แก้ไขง่ายเกินไปอาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่แน่นอน ตลอดจนอาจเป็นการกัดกร่อนระบอบการเมืองการปกครองของประเทศได้

(2) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ทำได้ง่ายเกินไปย่อมทำให้หลักการและสถาบันการเมืองขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกทำลายลงโดยเสียงข้างมากในทางการเมือง

ด้วยผลประโยชน์ทางการเมืองระยะสั้น และอาจมีการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปในทางที่ผิด (Abuse of the Constitutional Power) ได้

(3) รัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ง่ายอาจจะสูญเสียอำนาจบังคับในทางกฎหมาย (Authority) และคุณค่าแห่งความเป็นกฎหมายสูงสุด (The Supreme Law of the Land) ได้ และท้ายที่สุดอาจเป็นการทำลายหลักการรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) เสียเอง รัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ง่ายมาก ๆ ท้ายที่สุดย่อมกลายเป็นสิ่งไร้ค่าและอาจถูกล้มล้างลงได้

ดังนั้น เป้าหมายสูงสุดที่ท้าทายผู้ร่างรัฐธรรมนูญอย่างยิ่งในการออกแบบกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น จึงเป็นการแสวงหาความสัมพันธ์ที่เหมาะสม (Proper Balance) ระหว่างความจำกัด (Rigidity) และความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ในด้านหนึ่งก็เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความมั่นคงเพียงพอที่จะทำให้ระบอบการเมืองที่รัฐธรรมนูญสถาปนาขึ้นมีเสถียรภาพและทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีหลักประกันและได้รับความคุ้มครองว่าจะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยอำนาจรัฐ แต่ในอีกด้านหนึ่งรัฐธรรมนูญก็ต้องสามารถถูกแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในด้านต่าง ๆ ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) ในฐานะที่เป็น “กฎเกณฑ์ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง” (The Rule of Change) ย่อมไม่อาจถูกมองว่าเป็นเพียงกลไกทางเทคนิค (Technical Mechanism) ในการสร้างความสมดุลระหว่างความมั่นคงแน่นอนกับความยืดหยุ่นเท่านั้น แต่บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบแห่งคุณค่าทางสังคมของแต่ละประเทศด้วย “สูตรว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติม” (Amendment Formula) ของหลาย ๆ ประเทศได้สะท้อนให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนและความมีลักษณะเฉพาะตัวของวัฒนธรรมในทางการเมืองและสังคมของประเทศนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่อะไรอื่นหากแต่เป็นพื้นที่ซึ่งกฎหมาย การเมือง ประวัติศาสตร์ และปรัชญามาบรรจบพบกัน กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นปัญหาของระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญทุกระบบ[2]

2. อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการปรับปรุงให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นปรับตัวเองให้สอดคล้องสภาพสังคมหรือความต้องการของพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากตอนจัดทำรัฐธรรมนูญครั้งแรกได้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของรัฐธรรมนูญ โดยลักษณะสำคัญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คือ การทำลายบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเดิมแล้วเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเป็นบทบัญญัติใหม่ กล่าวคือ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยพื้นฐานย่อมเป็นการทำลายรัฐธรรมนูญเดิมที่มีอยู่แล้ว ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถใช้อำนาจปกติขององค์กรของรัฐที่รัฐธรรมนูญมอบให้ได้ (pouvoir constitué) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการใช้อำนาจในระดับเดียวกันกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (pouvoir constituant)

---

[2] ณัฐปคัลภ์ ลาชโรจน์. (2558). **ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. 20-23.

ในทางทฤษฎีกฎหมายมหาชนอธิบายกันว่า อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เป็นอำนาจที่สืบเนื่องมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (pouvoir constituant dérivé) และเมื่อเป็นอำนาจที่ได้รับสืบเนื่องมา อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงไม่สามารถดำเนินการตามอำเภอใจจนเข้าลักษณะทำลายรัฐธรรมนูญได้ กล่าวได้ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ใช่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การแก้ไขเพิ่มเติมย่อมมีขอบเขตไม่ว่าจะเป็นขอบเขตที่กำหนดอย่างชัดแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือขอบเขตโดยสภาพก็ตาม เมื่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีขอบเขตจำกัด ย่อมต้องมีการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งพื้นฐานของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพียงเล็กน้อยและต้องไม่เปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง[3]

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางทฤษฎีจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่หลายประเทศก็จะกำหนดให้องค์กรที่มีอำนาจในความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมคือ รัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม จึงมักกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชน และการทำให้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชนที่ง่ายที่สุด ก็คือ การให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นคนละอย่างกับอำนาจนิติบัญญัติ อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังถือว่าเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่าพระราชบัญญัติ ดังนั้น หลายประเทศจึงมักกำหนดให้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เช่น การกำหนดให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วยคะแนนเสียงที่มากกว่าปกติ หรือกำหนดเงื่อนไขในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้การแก้ไขนั้นทำได้ยากยิ่งขึ้น[4]

1. ประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

โดยทั่วไป การแบ่งแยกประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมักจะแบ่งออกเป็นรัฐธรรมนูญแก้ไขได้ง่ายและรัฐธรรมนูญแก้ไขยาก อย่างไรก็ดี การแบ่งประเภทการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกเป็นแก้ไขเพิ่มเติมง่ายและแก้ไขเพิ่มเติมยากไม่ได้แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดลักษณะของแต่ละประเภทอย่างชัดเจน ให้สามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อบกพร่องของแต่ละรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยได้

ในงานของ Richard Albert มีการแบ่งแยกประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดและแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถ

---

[3] พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย, วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 81-82.

[4] ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2565). **ประเด็นสำคัญที่พึงมีและควรแก้ไขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 : การออกแบบรัฐธรรมนูญ กระบวนการยกร่างและแก้ไขเพิ่มเติม**. กรุงเทพฯ : เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, น. 37-38.

นำมาเปรียบเทียบกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกับประเทศไทยได้ ซึ่งสามารถแบ่งแยกประเภทการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกเป็น 6 แบบ ดังนี้[5]

ประเภทแรก รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้วิธีการเดียว (comprehensive single-track Amendment) กล่าวคือ กระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญรูปแบบเดียวใช้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทั้งหมดทุกมาตรา เช่น รัฐธรรมนูญของเยอรมัน รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น เป็นต้น

ประเภทที่สอง รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้หลายรูปแบบ (comprehensive multi-track Amendment) เป็นการให้อำนาจฝ่ายการเมืองเลือกกระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญจะกำหนด ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดวิธีการแก้ไขไว้หลายวิธีการ และทุกวิธีการสามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ในทุกมาตรา ทำให้องค์กรที่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการที่จะเลือกกระบวนการใดก็ได้เพื่อที่จะดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างที่น่าสนใจสำหรับประเภทของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญประเภทนี้ ได้แก่ รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส รัฐธรรมนูญของอิตาลี เป็นต้น

ประเภทที่สาม รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา (restricted single-track amendment) รัฐธรรมนูญจะกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมากกว่ารูปแบบเดียว ซึ่งรูปแบบพิเศษที่กำหนดขึ้นมานั้นจะใช้เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตราเป็นพิเศษเท่านั้น กล่าวคือ กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแต่ละรูปแบบใช้กับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ต่างกัน ซึ่งจะมีกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญพิเศษเพิ่มขึ้นมาเพื่อแก้ไขบทบัญญัติบางมาตรา เช่น รัฐธรรมนูญของอินเดียและแอฟริกาใต้ เป็นต้น

ประเภทที่สี่ รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมหลายรูปแบบ (restricted multi-track amendment) มีลักษณะกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเฉพาะบางบทบัญญัติเพียงแต่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดแค่กระบวนการพิเศษเพียงรูปแบบเดียวในการแก้ไขดังเช่นรูปแบบ ซึ่งกำหนดกระบวนการพิเศษเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา (restricted single-track amendment) รูปแบบนี้ได้กำหนดกระบวนวิธีการแก้ไขหลายแนวทาง เช่น รัฐธรรมนูญของแคนาดา ชิลี เอสโตเนีย และสเปน มีลักษณะการกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรูปแบบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมหลายรูปแบบเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (restricted multi-track amendment)

ประเภทที่ห้า รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมพิเศษประการเดียว (exceptional single-track amendment) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษประการเดียวและรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษไว้หลายประการ (exceptional multi-track amendment) มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษเพิ่มเติมอีกรูปแบบหนึ่ง

---

[5] Richard Albert,"**The Structure of Constitutional Amendment Rules**," *Wake Forest Law Review* 49 (January 2014): 939-948. ใน พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม, **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย,** วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562), 87-88.

เพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา (restricted single-track amendment) และรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษหลายรูปแบบ (restricted multi-track amendment)

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองรูปแบบ คือ รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษประการเดียว และรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษไว้หลายประการมีความแตกต่างจากอีกสองรูปแบบ คือ รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา และรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการพิเศษหลายรูปแบบตรงตามรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการเพิ่มมาเป็นพิเศษ (exceptional frameworks) นั้นมีกระบวนการแก้ไขเพียง 2 กระบวนการเท่านั้น กล่าวคือ กระบวนการหนึ่งเป็นการใช้ทั่วไปในการแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกมาตรา อีกกระบวนการหนึ่งในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นแบบพิเศษเอาไว้ใช้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตราใดมาตราหนึ่งโดยเฉพาะหรือใช้แก้ไขในหมวดใดหมวดหนึ่ง (a set of related provisions) สำหรับรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการเพิ่มมาเป็นพิเศษ (exceptional frameworks) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแบบพิเศษ (the special amendment procedure) ประกอบด้วยกระบวนการแรกอยู่ภายในตัว การแก้ไขบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือหมวดที่มีลักษณะพิเศษต้องการใช้แค่วิธีการแก้ไขที่สำเร็จเพียงวิธีการเดียวที่มีอยู่ทั้งหมดและเพิ่มเติมกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอื่นด้วย มีเพียง 3 ประเทศเท่านั้นที่มีรูปแบบรัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขพิเศษประการเดียว ได้แก่ รัฐธรรมนูญของออสเตรเลีย ออสเตรีย และไอซ์แลนด์

ประเภทสุดท้าย รูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมพิเศษไว้หลายประการ (exceptional multi-track amendment) สำหรับรูปแบบนี้มีเพียงประเทศเดียว คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา

2. ขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นกระบวนการสำคัญสำหรับตัวรัฐธรรมนูญเอง กล่าวคือ รัฐธรรมนูญจะดำรงอยู่ได้ รัฐธรรมนูญต้องสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของสังคม ทั้งนี้ เนื่องมาจากปัจจุบันระบบกฎหมายมีความซับซ้อนในเชิงเทคนิคมากขึ้น อีกทั้งแรงผลักดันทางการเมืองส่งผลให้สถานการณ์ทางการเมืองที่รัฐต้องเผชิญมีลักษณะแตกต่างจากในอดีต ดังนั้น โดยปกติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่จัดระเบียบการใช้อำนาจรัฐ ความมั่นคงแน่นอนของอำนาจรัฐย่อมมีความสำคัญ เพื่อไม่ให้รัฐธรรมนูญถูกแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่ายเกินไป โดยมากผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากกว่าการนิติบัญญัติปกติ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องหาดุลภาพระหว่างความมั่งคงแน่นอนของรัฐธรรมนูญและความยืดหยุ่นของรัฐธรรมนูญให้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสภาวการณ์ของสังคมได้ กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นวิธีการหนึ่งในการประสานลักษณะทั้งสองประการ ซึ่งขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถอธิบายได้ดังนี้

ประการแรก ขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดอย่างชัดแจ้ง เหตุผลเบื้องหลังของความต้องการห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญว่ามีความหลากหลาย จึงส่งผลให้บทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดเรื่องที่ห้ามไม่ให้แก้ไขแตกต่างกันไป อาทิ การกำหนด

ห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมในรูปแบบและระบบรัฐบาล (the form and system of government) การกำหนดห้ามแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง (political structure) การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอุดมการณ์พื้นฐานของรัฐหรือบทบัญญัติที่เป็นเอกลักษณ์ของรัฐ (the state's fundamental ideology or identity) ข้อกำหนดลักษณะนี้พบมากในรัฐศาสนา การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน (basic rights) การกำหนดห้ามไม่ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในรัฐ (state's integrity) และรัฐธรรมนูญบางฉบับก็ปกป้องบทบัญญัติในประเด็นที่พิเศษ เช่น การนิรโทษกรรม การปรองดอง และข้อตกลงสันติภาพ เช่น ในรัฐธรรมนูญของประเทศไนเจอร์ ประเทศซูดาน เป็นต้น การรับรองความมีผลบังคับใช้ของกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญของสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

ประการที่สอง ขอบเขตการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกรณีไม่มีการบัญญัติกำหนดอย่างชัดแจ้ง แม้การกำหนดขอบเขตในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญปัจจุบันเป็นสิ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญสมัยใหม่แทบทุกฉบับ แต่ไม่ได้หมายความว่ารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรทั่วโลกจะมีข้อกำหนดดังกล่าวหรือไม่ได้ หมายความว่าข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะมีขอบเขตเพียงบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาว่า เมื่อรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดข้อห้ามใด ๆ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ หมายความว่าองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญมอบอำนาจให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะสามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เลยใช่หรือไม่ หรือแม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้มีข้อห้ามบางประการที่ห้ามแก้ไขเพิ่มเติม หมายความว่า บทบัญญัติที่อยู่นอกเหนือข้อห้ามที่รัฐธรรมนูญกำหนด องค์กรตามรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญมอบอำนาจให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะสามารถแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ เลยใช่หรือไม่ จากการศึกษารัฐธรรมนูญของต่างประเทศพบว่า นอกจากข้อจำกัดที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรแล้วยังพบว่าจะมีข้อจำกัดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยปริยายอีกด้วย[6]

3. อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แม้รัฐธรรมนูญจะถูกก่อตั้งขึ้นโดยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) ซึ่งถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดขององค์อธิปัตย์ที่จะแสดงเจตจำนงก่อตั้งรัฐธรรมนูญโดยอิสระและปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ก็ตาม แต่ในทางความเป็นจริงแล้วเราจะพบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ มักจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื่องจากรัฐธรรมนูญนั้นเมื่อใช้ไประยะเวลาหนึ่งย่อมล้าสมัยไม่อาจปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดคำในทางทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญตามมาว่า ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องใช้อำนาจชนิดใด อำนาจดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร การใช้อำนาจดังกล่าวต้องดำเนินการโดยขั้นตอนหรือวิธีการเช่นใด และท้ายที่สุดอำนาจดังกล่าวมีข้อจำกัดหรือขอบเขตในทางกฎหมายหรือไม่อย่างไร

---

[6] พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย.** วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 86-89.

1) ข้อถกเถียงเกี่ยวกับลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อตามทฤษฎีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญของ Sieyès นั้น อธิบายว่าอำนาจที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) และอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) กรณีจึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น แท้จริงแล้วเป็นอำนาจชนิดใดระหว่างอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) หรืออำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) หรือแท้จริงแล้วอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจอีกชนิดหนึ่งที่แยกต่างหากออกมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ และเป็นอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะของตัวมันเอง (Sui Generis)

(1) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

โดยทั่วไปแล้วอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมักจะถูกกำหนดให้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) เนื่องจากอำนาจที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานในทางรัฐธรรมนูญได้นั้นย่อมต้องเป็นอำนาจในระดับเดียวกันกับอำนาจที่ใช้ในการก่อตั้งบรรทัดฐานในรัฐธรรมนูญนั้นนั่นเอง ประกอบกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญย่อมเท่ากับเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอำนาจต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเอาไว้ เช่น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) ทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่นี้แล้วอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมไม่ใช่อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญจะถูกกำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญและการใช้อำนาจดังกล่าวต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้เท่านั้น อีกทั้งอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถกำหนดหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวมันเองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้แต่เดิมได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถถูกใช้เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอันเท่ากับเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวมันเองได้นั่นเอง ในขณะที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นอำนาจที่สามารถกำหนดเนื้อหาให้แตกต่างไปจากเนื้อหาที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้แต่เดิมได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาในแง่นี้จึงต้องถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) รูปแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตาม อำนาจการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีขอบเขตอำนาจแคบกว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และแต่ก็ไม่ใช่อำนาจที่รับมอบจากรัฐธรรมนูญปกติ แต่เป็นอำนาจพิเศษไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้[7]

(2) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งเช่นกันว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นแท้จริงแล้วเป็นเพียงแค่การใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เท่านั้น เนื่องจากอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นถูกบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ และในหลาย ๆ กรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดถึงขอบเขตของอำนาจ

---

[7] พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย.** วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 83.

(Compétence) กระบวนการใช้อำนาจ (Procédure) และเนื้อหาที่จะใช้อำนาจ (Conténu) สำหรับการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้เฉกเช่นเดียวกับที่รัฐธรรมนูญบัญญัติถึงขอบเขตของอำนาจ กระบวนการใช้อำนาจและเนื้อหาที่จะใช้อำนาจสำหรับการใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เช่น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่นี้แล้ว จึงต้องถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นเพียงการใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญหรืออำนาจตามรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) รูปแบบหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าจะเป็นอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่มีความสามารถพิเศษในการเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะ ขอบเขต และข้อจำกัดของตัวมันเองได้ก็ตาม แต่ก็ยังคงเป็นอำนาจที่ถูกจัดตั้งขึ้นและมีข้อจำกัดอยู่ดี ด้วยเหตุที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ถูกจัดตั้งและมีข้อจำกัดในทางกฎหมายโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) อย่างแท้จริง

(3) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีลักษณะเฉพาะตัว

ด้วยลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ผสมผสานระหว่างอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) กับอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่สามารถใช้เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงเจตจำนงในการก่อตั้งรัฐธรรมนูญของผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ แต่ในขณะเดียวกันอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็เป็นอำนาจที่ถูกจัดตั้ง และกำหนดขอบเขตหรือข้อจำกัดในการใช้อำนาจเอาไว้ในรัฐธรรมนูญเหมือนกับอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้บรรยายถึงลักษณะของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้อย่างน่าฟังว่า

“อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นอำนาจซึ่งอยู่ในแดนสนธยาระหว่างผู้ทรงอำนาจกับผู้รับอำนาจ . . . อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่วางกรอบและถูกตีกรอบ เป็นอำนาจที่อนุญาตและได้รับอนุญาต เป็นอำนาจดั้งเดิมและได้รับมาอีกที เป็นอำนาจที่สูงกว่าและต่ำกว่ารัฐธรรมนูญในขณะเดียวกัน”[8]

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นแท้จริงแล้วไม่ได้เป็นเพียงการแสดงออกซึ่งอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) หรืออำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) อำนาจใดอำนาจหนึ่งเพียงอำนาจเดียวเท่านั้น หากแต่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษโดยมีสถานะในทางกฎหมายที่ต่ำกว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม แต่ในขณะเดียวกันก็มีสถานะที่สูงกว่าอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญหรืออำนาจตามรัฐธรรมนูญ ลักษณะพิเศษของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเช่นนี้นำไปสู่การอธิบายถึงความแตกต่างในทางทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญระหว่าง “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมหรืออำนาจในการก่อตั้งองค์กร

---

[8] Stephen Holmes and Cass R. Susstein, “**The Politic of Constitutional Revision in Eastern Europe,**” in *Responding to Imperfection : the Theory and Practice of Constitutional Amendment*, Stanford Levinson (ed.) (Princeton : Princeton University Press, 1995), p. 276. ใน ณัฐปคัลภ์ ลาชโรจน์, **ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ,** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), 48.

เริ่มแรก” (Pouvoir Constituant Originaire, Original Constituent Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่ใช้ในการสร้างหรือจัดให้มีรัฐธรรมนูญกับ “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ได้รับมาจากอำนาจดั้งเดิมหรืออำนาจในการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่ได้รับมอบมาจากอำนาจในการก่อตั้งองค์กร” (Pouvoir Constituant Dé rivé , Derived Constituent Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่ใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอันมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(1) เป็นการพิจารณาจากลักษณะการเกิดขึ้นของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ถูกสร้างขึ้นและอยู่ภายใต้ขอบเขตหรือข้อจำกัดของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire) เนื่องจากในการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ร่างรัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถบัญญัติรัฐธรรมนูญให้มีเนื้อหาครอบคลุมถึงเหตุการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตได้ทั้งหมดทุกประการ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญให้รัฐธรรมนูญนั้นสามารถถูกแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้

(2) เป็นการพิจารณาจากลักษณะที่ถูกจำกัดโดยอัตโนมัติของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ อำนาจการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องกระทำการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้นและไม่อาจถูกใช้จนมีผลเป็นการทำลายหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญเดิมได้ โดยหลักแล้วผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็คือผู้ที่มีอำนาจในการสถาปนารัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ดี ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมอาจจะกำหนดไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นเองว่าจะให้องค์กรใดเป็นผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขอย่างไรบ้าง ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องอยู่ภายในขอบเขตหรือข้อจำกัดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้เท่านั้น[9]

ในทางทฤษฎีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่ได้รับมาจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม กล่าวคือ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถจะใช้อำนาจที่ได้รับมอบจากรัฐธรรมนูญปกติ (pouvoir constitué) ไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องใช้อำนาจที่สูงกว่าอำนาจที่รับมอบจากรัฐธรรมนูญปกติ รัฐธรรมนูญจะถูกแก้ไขโดยอำนาจที่พิเศษที่ได้รับมาโดยตรงจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะเท่านั้น[10]

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

เมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ถูกใช้เพื่อทำลายระบบรัฐธรรมนูญเดิมและก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว คำถามที่ต้องพิจารณาต่อไป คือ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะยังคงดำรงอยู่ต่อไปหรือไม่ หรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสลายไปทันที เนื่องจากเสร็จสิ้นภารกิจของตนในการสถาปนารัฐธรรมนูญแล้ว เพราะหากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญยังคงดำรงอยู่ต่อไปย่อมหมายความว่าผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญสามารถทำลายรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่และก่อตั้งรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ได้เสมอ รัฐธรรมนูญ

---

[9] ณัฐปคัลภ์ ลาชโรจน์. (2558). **ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. 46-49.

[10] พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย.** วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 84.

จึงไม่มีความมั่นคงและอาจถูกทำลายได้ตลอดเวลา ในทางตรงกันข้าม หากถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญสูญสลายไปทันทีที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญที่ถูกก่อตั้งขึ้นย่อมต้องคงอยู่ชั่วนิรันดร์และไม่อาจถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง ยกเลิก หรือทำลายลงได้เลย แต่เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงแล้วจะพบว่า รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ กลับถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอหรือแม้แต่ถูกยกเลิกไปเสียแล้วจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นใช้แทน ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Power) กับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Constituent Power) ซึ่งมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน 3 แนวทางด้วยกัน ดังนี้[11]

(1) แนวความคิดว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดำรงอยู่อย่างถาวร

แนวความคิดนี้เห็นว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดำรงอยู่ถาวรตลอดไป (Permanent) และปราศจากข้อจำกัดใด ๆ เฉพาะแต่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลง ยกเลิก หรือทำลายรัฐธรรมนูญที่มันก่อตั้งขึ้นมาได้ เจตจำนง (Will) ของผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจึงชอบด้วยกฎหมายเสมอ เพราะผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญมีมาก่อนรัฐธรรมนูญ มีมาก่อนกฎหมายและเป็นต้นกำเนิดของระบอบการเมืองและระบบกฎหมายของรัฐทั้งหมด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญก็คือกฎหมายโดยตัวของมันเอง ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจึงไม่ถูกผูกมัดโดยรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเอาไว้หรือแม้แต่เนื้อหาบางประการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามไม่ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยวิถีทางแห่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แนวความคิดนี้จึงเห็นว่าแท้จริงแล้วไม่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Power) เลย มีก็แต่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Constituent Power) เท่านั้น

(2) แนวความคิดการเปลี่ยนรูปของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แนวความคิดนี้เห็นว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Constituent Power) สามารถเกิดขึ้นและถูกใช้ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น หลังจากนั้นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสลายไปในทันที เนื่องจากเสร็จสิ้นภารกิจในการทำลายระบบรัฐธรรมนูญเดิมและก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว ในแง่นี้การใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญในการก่อตั้งรัฐธรรมนูญจึงเปรียบเสมือนกับการขุดหลุมฝังศพตัวเอง รัฐธรรมนูญที่ถูกก่อตั้งขึ้นโดยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะเข้าไปสลายอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญนั้นเสีย และให้กำเนิดอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Power) ขึ้นมาแทนที่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้เปลี่ยนรูป (Transformation) ไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้นั่นเอง

อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็น “อำนาจตามกฎหมาย” (de jure Power) ไม่ใช่ “อำนาจในทางข้อเท็จจริง” (de facto Power) ที่ปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ดังเช่นอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision)

---

[11] ปิยบุตร แสงกนกกุล, **อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (15)**, (มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 1809, 2558), น. 36.

เอาไว้เสมอ เพื่อกำหนดว่าองค์กรใดจะเป็นผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกำหนดว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องดำเนินการโดยรูปแบบและกระบวนการอย่างไร หรือมีข้อห้ามไม่ให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบางประการของรัฐธรรมนูญหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐธรรมนูญได้ทำให้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญกลายเป็นสถาบัน (Institutionalization) โดยการกำหนดให้เข้ามาอยู่ในรัฐธรรมนูญ (Constitutionalization) นั่นเอง อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญก่อตั้งขึ้นและต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญเท่านั้น

(3) แนวความคิดการดำรงอยู่เคียงคู่กันของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แนวความคิดนี้เห็นว่าแนวความคิดการดำรงอยู่อย่างถาวรตลอดไป (Permanent) ของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และแนวความคิดการสูญสลายไปทันทีของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญโดยเปลี่ยนรูป (Transformation) ไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เป็นแนวความคิดที่สุดโต่งทั้งคู่ เนื่องจากหากถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดำรงอยู่อย่างถาวรตลอดไป รัฐธรรมนูญย่อมไม่สามารถกำหนดข้อจำกัดใด ๆ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เลย หรือแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้กำหนดข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้ก็ตาม ข้อจำกัดเช่นว่านั้นก็ไร้ความหมายอย่างสิ้นเชิงเพราะอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญย่อมเข้าไปทำลายข้อจำกัดดังกล่าวและรัฐธรรมนูญได้ตลอดเวลา ในทางกลับกัน หากถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้สูญสลายไปทันทีและเปลี่ยนรูปไปเป็นอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขปรับปรุงระบอบการเมืองและระบบกฎหมายเดิมย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้เพราะไม่อาจแสวงหาอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อเข้าไปทำลายระบบรัฐธรรมนูญเดิมได้ แนวคิดทั้งสองประการนี้จึงอาจนำพารัฐไปสู่สถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในทางการเมืองที่พลังทางการเมืองต่าง ๆ อาจเข้าต่อสู้ช่วงชิงการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเพื่อเข้าไปแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและอาจลุกลามบานปลายกลายเป็นวิกฤตรัฐธรรมนูญได้

จากจุดอ่อนของแนวความคิดทั้งสองนี้ George Burdeau จึงได้เสนอแนวความคิดใหม่ว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแท้จริงแล้วดำรงอยู่เคียงคู่กัน เพราะหากพิจารณารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของประเทศต่าง ๆ แล้ว จะพบว่ารัฐธรรมนูญของทุกประเทศต่างก็มีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment Provision) ด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้สร้างและเชื่อมโยงการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญกับอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไว้ด้วยกัน การที่รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดถึงองค์กรผู้มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตลอดจนรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้อย่างชัดเจนนั้นก็ด้วยเหตุผลว่าผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญที่ก่อตั้งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวต้องการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ในทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้จะถือว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่เคียงคู่กันก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญจะต้องไม่ปล่อยให้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าไปครอบงำหรือทำลายอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม (Pouvoir Constituant Originaire) ได้ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่มีข้อจำกัด (Limited Power) โดยจะต้องถูกจำกัดผ่านการกำหนดให้มีข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดให้การใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไม่อาจล่วงล้ำเข้าไป

ในดินแดนของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมได้ อีกทั้งการดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสูญเสียอำนาจที่จะก่อตั้งระบอบการเมืองและระบบกฎหมายขึ้นมาใหม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การดำรงอยู่ของอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ได้ทำให้องค์อธิปัตย์สูญเสียอภิสิทธิ์ที่จะทำลายระบบรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่และก่อตั้งระบบรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่นั่นเอง

เมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเป็นอำนาจนอกรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่น่าพิจารณาประเด็นแรกคือ เมื่อผู้สถาปนารัฐธรรมนูญก่อตั้งรัฐธรรมนูญสำเร็จแล้ว อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจะสูญสิ้นไปเลยทันทีนับแต่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้หรือไม่ หรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญยังคงดำรงอยู่คู่กับรัฐธรรมนูญตลอดไป แนวคิดเกี่ยวกับสถานะของอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญภายหลังรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้วมีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 3 แนวคิด คือ

แนวคิดแรก อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมเป็นอำนาจดำรงอยู่ตลอด แม้รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็เป็นการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ผลคือ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การแก้ไขต้องเคารพเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญ ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจเป็นไปได้ยาก

แนวคิดที่สอง อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมสลายไปนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ ผลสำคัญของแนวคิดนี้ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของผู้สถาปนารัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจทำลายรัฐธรรมนูญเอง

แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดในลักษณะของทางสายกลางที่อธิบายว่าทั้งอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม ทั้งอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดำรงอยู่ด้วยกันทั้งสองอำนาจ

เห็นพ้องกับแนวคิดที่สามที่ว่า อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังดำรงอยู่ในระบบกฎหมายของรัฐทั้งสองอำนาจ หลักดังกล่าวส่งผลให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเคารพหลักการสามประการ คือ **ประการแรก** อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่สามารถล้มล้างอำนาจดั้งเดิมได้ **ประการที่สอง** อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่เป็นข้อจำกัด **ประการสุดท้าย** กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะดำรงอยู่ได้โดยสอดคล้องกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์ก็ด้วยวิธีการที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยอมให้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญขององค์อธิปัตย์เข้ามาเป็นส่วนของการดำเนินการเท่านั้น

ฉะนั้น รัฐธรรมนูญที่ดีต้องสามารถถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้สามารถปรับใช้กับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ในเบื้องต้นสามารถแบ่งแยกการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบแรก การเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (change de constitution) มีลักษณะคือนำบทบัญญัติอื่นมาแทนที่บทบัญญัติเดิม ซึ่งจะมีลักษณะเป็นการปฏิวัติความหมายของถ้อยคำในทางกฎหมาย แนวคิดนี้มีความจำเป็นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบทำให้ผลทางกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปและผลของการเปลี่ยนแปลงอาจมีความสำคัญอย่างมาก การที่เราเปลี่ยนกฎเกณฑ์ทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแบบตรงกันข้ามภายใต้ความต่อเนื่องทางกฎหมายโดยใช้กระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด กระบวนการ

ดังกล่าวนี้ปกติว่า การแก้ไขเพิ่มเติม (révision) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญทางรูปแบบ (une constitution formelle) และเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญทางเนื้อหา (la constitution matérielle) ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยวิธีการเปลี่ยนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (changer de constitution)

แบบที่สอง การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยปราศจากการแก้ไขเพิ่มเติมตามกระบวนการที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ความหมายของรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการตีความกฎหมายนั้น ๆ โดยที่การตีความกฎหมายอาจมีที่มาจากบทบัญญัติของกฎหมายอาจมีความหมายที่คลุมเครือไม่แน่นอน (indéterminée) กล่าวคือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวสามารถตีความได้หลายนัย (significations) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีการตีความไปในทางตรงข้ามของบทบัญญัติ แต่อาจมีการตีความตัวบทกฎหมายที่กว้างเกินไป การบังคับใช้กฎหมาย คือ การทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลเป็นรูปธรรม (concrétisation) ซึ่งการตีความรัฐธรรมนูญจนทำให้ความหมายของบทบัญญัติเปลี่ยนไปเช่นนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยการตีความ (changer la constitution) การเปลี่ยนแปลงความหมายของรัฐธรรมนูญโดยการตีความอาจมาจากการตีความของศาล (judicial interpretations) หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายอันเนื่องมาจากแนวปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญก็ได้[12]

3) การแบ่งแยกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอำนาจอีกชนิดหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังมีสถานะในทางกฎหมายที่ต่ำกว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่ถูกจำกัดโดยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งแยกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญให้ได้ จะพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งแยกอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญออกจากอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ ซึ่งตามแนวความคิดดั้งเดิมนั้นอาจพิจารณาว่ามีอยู่ 2 หลักเกณฑ์ด้วยกัน ได้แก่[13]

(1) ผู้ทรงอำนาจและรูปแบบการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การที่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีสถานะเหนือกว่าอำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) ทำให้โดยหลักการแล้วไม่อาจจะนำองค์กรตลอดจนรูปแบบและกระบวนการตราและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดามาใช้กับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ หากแต่จะต้องกำหนดรูปแบบและกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้เป็นพิเศษให้แตกต่างจากการตราและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา และโดยปกติถือกันว่าผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็คือผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิม อันได้แก่ผู้ทรงอำนาจอธิปไตยซึ่งในระบอบประชาธิปไตยก็คือประชาชนนั่นเอง ดังนั้น โดยหลักการแล้วการใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องกำหนดให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางผู้แทนก็ตาม

---

[12] พัชรวรรณ นุชประยูร, และวศิน ยิ้มแย้ม. (2562). **ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเทศไทย**. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม), น. 84-85.

[13] ปิยบุตร แสงกนกกุล, *อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (15),* มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ 1810, 2558) 54,

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญอาจกำหนดผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเอาไว้เป็นอย่างอื่น โดยกำหนดให้เป็นคนละองค์กรกับผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมก็ได้ เช่น อาจกำหนดให้รัฐสภา ซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติในฐานะผู้แทนของประชาชนเป็นองค์กรที่ทรงไว้ซึ่งอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และสามารถดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้โดยรูปแบบและกระบวนการที่ใกล้เคียงกับกระบวนการนิติบัญญัติตามปกติ เพียงแต่รัฐธรรมนูญอาจจะกำหนดเงื่อนไขพิเศษบางประการให้ดำเนินการได้ยากกว่าการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา

(2) การให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีนี้มักจะใช้รูปแบบและกระบวนการเช่นเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับรูปแบบและกระบวนการตราหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธรรมดา (Ordinary Legislation) โดยถือว่าองค์กรนิติบัญญัติ (Legislature) ในฐานะเป็นองค์กรที่เป็นผู้แทนของประชาชนและเป็นองค์กรที่มีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยสูงสุดเหนือกว่าบรรดาองค์กรอื่น ๆ จึงสมควรมีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วย กรณีนี้ถือว่าเป็นการขยายอำนาจให้แก่รัฐสภาซึ่งตามปกติจะมีอำนาจหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติหรือการตรากฎหมายธรรมดาซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่ได้รับมาจากรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constitué) เท่านั้น โดยกำหนดให้มีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วย จึงต้องถือว่ารัฐสภาในกรณีนี้มี 2 ฐานะด้วยกัน คือ ฐานะองค์กรผู้ทรงอำนาจนิติบัญญัติ และฐานะองค์ผู้ทรงอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และโดยทั่วไปในกรณีนี้รัฐธรรมนูญจะวางหลักให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้โดยง่าย (Flexible Constitution) เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดกลไกพิเศษเพิ่มเติมซึ่งอาจทำให้รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขเพิ่มเติมได้ยากยิ่งขึ้น เช่น การให้รัฐสภาใหม่ให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง (Intervening Election) การให้สัตยาบันโดยมลรัฐในรัฐที่เป็นสหพันธรัฐ (State Ratification) เป็นต้น

(3) การให้สภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจเต็มหรือมีอำนาจเฉพาะเจาะจงทำหน้าที่แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากมักจะกำหนดให้ต้องมีการจัดตั้งองค์กรพิเศษ (Special Body) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ การกำหนดให้องค์กรนิติบัญญัติ (Legislature) ที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนสภาพไปเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย เช่น สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสสาธารณรัฐที่ 3 หรือรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสสาธารณรัฐที่ 5 หรือการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ (Constitutional Assembly) ขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1791 และ ค.ศ. 1848 เป็นต้น

(4) การให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าในปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ จะถือตามหลักประชาธิปไตยทางผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งถือว่าการให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติ (Referendum) โดยตรงเป็นข้อยกเว้นก็ตาม แต่หลักการให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในประเทศเสรีประชาธิปไตยส่วนใหญ่ เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญถือว่า

เป็นประเด็นสำคัญในทางการเมืองของประเทศ การให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติให้ความเห็นชอบแก่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอันเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ในการให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยตรงนั้นย่อมส่งเสริมให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นมีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสฉบับสาธารณรัฐที่ 4 ค.ศ. 1946 มาตรา 90 และรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสฉบับสาธารณรัฐที่ 5 ค.ศ. 1958 มาตรา 89 เป็นต้น[14]

[14] ณัฐปคัลภ์ ลาชโรจน์. (2558). **ข้อจำกัดในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ,** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น. 59-60.

กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

1. ประเทศเยอรมัน

กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันกำหนดให้รัฐสภาเป็นองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบแก่ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะคล้ายกับการร่างรัฐบัญญัติธรรมดาเป็นอย่างมากจะแตกต่างกันก็เพียงแค่เงื่อนไขในการลงมติเท่านั้นและให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เพียงวิธีการเดียว

1) การริเริ่มแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องกระทำในรูปรัฐบัญญัติและไม่ได้กำหนดถึงองค์กรที่มีอำนาจเสนอร่างรัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น องค์กรที่มีอำนาจเสนอร่างรัฐบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นองค์กรเดียวกับที่มีอำนาจเสนอร่างรัฐบัญญัติธรรมดา ซึ่งได้แก่

- รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐ (Federal Government)
- สมาชิกวุฒิสภาแห่งสหพันธรัฐ (Bundesrat)
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธรัฐ (Bundestag)

2) การนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาแห่งสหพันธรัฐ

รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการและเงื่อนไขในการนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าองค์กรใดเป็นผู้เสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนี้

- กรณีที่รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐเป็นผู้เสนอ

ในกรณีที่รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐเป็นผู้เสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐจะต้องนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวส่งให้แก่วุฒิสภาพิจารณาและทำความเห็นก่อนที่รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐจึงจะส่งร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่วุฒิสภาเป็นผู้เสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาก็ต้องส่งร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นให้รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐพิจารณาทำความเห็นเสียก่อน จากนั้นรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐจะต้องนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร

- กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธรัฐเป็นผู้เสนอ

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธรัฐเป็นผู้เสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องมีกลุ่มรัฐสภา (Parliamentary Group) อย่างน้อย 1 กลุ่มหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ลงชื่อรับรอง ทั้งนี้ การเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธรัฐนี้ไม่จำเป็นต้องนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้วุฒิสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นก่อน

ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องผ่านการพิจารณาและต้องได้รับความเห็นชอบด้วยมติไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็ต้องนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภาและต้องให้ความเห็นชอบด้วยโดยจะต้องมีสมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่าสองในสามลงมติให้ความเห็นชอบแก่ร่างแก้ไขเพิ่มเติม[1]

2. ประเทศสเปน

กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสเปนฉบับปัจจุบัน (ค.ศ. 1978) (พ.ศ. 2521) ได้บัญญัติกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในเรื่องใด แก้ไขบางมาตรา หรือทั้งฉบับก็จะใช้กระบวนการเดียวกัน กล่าวคือ ผู้มีอำนาจริเริ่มแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ได้แก่ รัฐบาล หรือสมาชิกรัฐสภา (ซึ่งในขณะนั้นประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว) ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ สามารถเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ โดยจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติในมาตราใดและถ้าหากสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาหลักการในร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าว และให้ความเห็นชอบว่ามีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในลักษณะดังกล่าวเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ในสภาจะต้องยุบสภาผู้แทนราษฎรและจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ จากนั้นสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบแก่ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น

องค์กรที่มีอำนาจริเริ่มการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสเปนกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องทำในรูปแบบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยองค์กรที่มีอำนาจริเริ่มการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ได้แก่

1. รัฐบาล

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Congress) โดยอาจเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียวเป็นผู้เสนอหรืออาจจะเสนอในนามของกลุ่มรัฐสภา (Parliamentary Group) ก็ได้ แต่จะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 หรือกลุ่มรัฐสภาไม่น้อยกว่า 2 กลุ่มลงนามรับรอง

3. สมาชิกวุฒิสภา (Senate) ไม่น้อยกว่า 50 คนซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเหล่านี้จะต้องไม่ได้มาจากกลุ่มรัฐสภากลุ่มเดียวกันทั้งหมด นั่นหมายความว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมกันเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ จะต้องมาจากกลุ่มรัฐสภา 2 กลุ่มเป็นอย่างน้อย

4. สภาแห่งเขตปกครองตนเอง (Assemblies of Autonomous Communities)

รัฐธรรมนูญกำหนดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้สองวิธี ดังนี้

1. กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีทั่วไป

1.1 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยรัฐสภา (Cortes Generales)

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีทั่วไป องค์กรผู้มีอำนาจริเริ่มแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร (Congress) ก่อน

---

[1] ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2556). **กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ : บริษัท ส เจริญ การพิมพ์ จำกัด, น. 69-73.

และร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

เมื่อร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว สภาผู้แทนราษฎรต้องส่งร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา (Senate) และร่างพระราชบัญญัตินั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากสมาชิกวุฒิสภาพิจารณาแล้วไม่ให้ความเห็นชอบหรือมีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วส่งกลับคืนมายังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นนี้รัฐธรรมนูญกำหนดให้ตั้งคณะกรรมาธิการร่วม ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนเท่า ๆ กัน เพื่อให้คณะกรรมาธิการร่วมแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แล้วให้นำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมาธิการร่วมได้แก้ไขแล้วกลับเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอีกครั้ง โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาทั้งสองด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเช่นเดิม

ทั้งนี้ ถ้าหากสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบแล้วและสมาชิกวุฒิสภาลงมติให้ความเห็นชอบไม่ถึง 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด แต่เกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถ้าหากมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงมติให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบ

1.2 การนำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปลงประชามติ

ในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีทั่วไปนี้รัฐธรรมนูญไม่ได้บังคับว่าต้องนำไปผ่านการลงประชามติ แต่ถ้าหากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาร้องขอให้มีการลงประชามติ ก็ต้องนำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ไปผ่านการลงประชามติภายในสิบห้าวัน

2. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีพิเศษ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีพิเศษ ใช้กับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในบางเรื่อง ได้แก่

- บทบัญญัติที่เกี่ยวกับประเทศสเปน เช่น ระบอบการปกครองประเทศ อำนาจอธิปไตย สัญลักษณ์ประจำชาติ ภาษาราชการ เมืองหลวง เรื่องการทหาร เป็นต้น

- บทบัญญัติที่รับประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน และเสรีภาพของประชาชน เช่น การรับรองว่าบุคคลย่อมเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย การรับรองเสรีภาพทางความคิด และการนับถือศาสนา สิทธิของผู้ต้องหา เป็นต้น

- บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น สถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ การสืบราชสันตติวงศ์ เป็นต้น

2.1 การพิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

กรณีแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีพิเศษ ต้องผ่านการพิจารณาหลักการ และให้ความเห็นชอบแก่หลักการของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบแล้วก็ต้องส่งร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นไปยังวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภาลงมติให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสมาชิกวุฒิสภา

2.2 การยุบสภาและการลงประชามติ

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งนายกรัฐมนตรีเพื่อให้มีการดำเนินการยุบสภา โดยนายกรัฐมนตรีต้องนำร่างพระราชกฤษฎีกายุบสภาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ จากนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ชุดใหม่) จะต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยจะต้องผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรก่อนด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และสภาผู้แทนราษฎรจะต้องส่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้วุฒิสภาพิจารณาอีกครั้ง และสมาชิกวุฒิสภาจะต้องลงมติให้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเช่นกัน จึงจะถือว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบ เมื่อสภาทั้งสองได้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแล้ว สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีเช่นนี้ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสเปนกำหนดให้ต้องนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไปผ่านการลงประชามติ และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากการลงประชามติแล้วจึงจะบังคับใช้ได้[2]

3. ประเทศเนเธอร์แลนด์

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศเนเธอร์แลนด์กำหนดให้กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรหลังจากที่รัฐสภา (ชุดแรก) ได้ให้ความเห็นชอบแก่ข้อเสนอในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และรัฐสภา (ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งใหม่) จะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบแก่ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

1. การริเริ่มแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติถึงองค์กรที่มีอำนาจเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ได้แก่

---

[2] ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2556). **กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ : บริษัท ส เจริญ การพิมพ์ จำกัด, น. 102-110.

- พระมหากษัตริย์ หรือในนามของพระมหากษัตริย์ (by or on behalf of the King) (ซึ่งกระทำการโดยรัฐมนตรีซึ่งต้องรับผิดชอบทางการเมือง)

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Second Chamber หรือ Tweede Kamer)

2. การผ่านพระราชบัญญัติกำหนดให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อผู้ที่มีอำนาจริเริ่มการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแล้ว ก็ต้องเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา (States General) และการพิจารณาครั้งนี้ จะนับเป็นการพิจารณาครั้งแรก (First-reading) หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า “การพิจารณาข้อเสนอ” (Consideration Proposal) เนื่องจาก เมื่อการพิจารณาขั้นตอนนี้เสร็จสิ้นลงโดยที่รัฐสภาต่างเห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอมา ก็ไม่ได้หมายความว่าร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะมีผลบังคับใช้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น เริ่มจากต้องมีการผ่านกฎหมายหนึ่งฉบับซึ่งบัญญัติว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอมานี้ หมายความว่า การพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งนี้ของสภาจะเป็นการพิจารณาว่าควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอมาหรือไม่ และถ้าหากรัฐสภาเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็จะแสดงออกมาในรูปของพระราชบัญญัติที่กำหนดให้มีการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อไป

ทั้งนี้ กระบวนการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบแล้ว ก็ต้องให้วุฒิสภา (First Chamber หรือ Eerste Kamer) พิจารณาต่อและในการลงมติให้ความเห็นชอบของทั้งสองสภานั้น จะต้องมีผู้มาลงคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และจะต้องได้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงข้างมากปกติ

3. การยุบสภาผู้แทนราษฎร และการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐสภาได้ผ่านพระราชบัญญัติซึ่งบัญญัติว่าควรจะต้องมีการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีการเสนอมาแล้ว ก็จะต้องมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทางอ้อม กล่าวคือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถนำเอาเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาเป็นนโยบายในการหาเสียงและประชาชนก็สามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มี “จุดยืน” ในเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับความต้องการของตนได้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะต้องพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อลงมติให้ความเห็นชอบการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ความเห็นชอบแล้ว ก็ต้องส่งให้วุฒิสภาพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง แต่การพิจารณาในครั้งนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะต้องลงมติให้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนผู้ที่มาลงคะแนนเสียงในแต่ละสภา จึงจะถือว่าร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้รับความเห็นชอบ

4. การประกาศใช้ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว จะต้องทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยจึงจะบังคับใช้ได้แต่ก่อนที่จะนำทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติอื่น ๆ เพียงเท่าที่จะสอดคล้องกับบทบัญญัติที่ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย และการเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 และยังต้องปรับเลขและชื่อหมวด หรือมาตราให้สอดคล้องกันด้วย[3]

4. ประเทศฝรั่งเศส

1. กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศฝรั่งเศสบัญญัติกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำในรูปแบบ “รัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญ” (Loi constitutionnelle) ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1.1 ผู้มีอำนาจเสนอร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ผู้มีอำนาจเสนอร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ได้แก่ องค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร และองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ดังนี้

1) ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ โดยให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ และประธานาธิบดีเป็นผู้ลงนามรับรอง ซึ่งจะเรียกร่างรัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมในกรณีนี้ว่า “แผนงานแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ” (Le Projet de révision constitutionnelle)

2) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (L’Assemblée nationale) หรือ สมาชิกวุฒิสภา (Le Sénat) โดยสมาชิกแต่ละคนสามารถเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ โดยจะเรียกร่างรัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ว่า “ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ” (La proposition de révision constitutionnelle)

1.2 การนำแผนงานแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือ ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

การนำแผนงานแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ในขั้นตอนนี้ เป็นไปเพื่อให้ได้ “ร่างรัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ” โดยกระบวนการพิจารณาจะคล้ายกับการพิจารณาร่างรัฐบัญญัติ กล่าวคือ แผนงานแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติและเมื่อลงมติแล้วต้องส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อ ถ้าหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมก็ต้องส่งกลับให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาและกระบวนการเช่นนี้จะดำเนินไปจนกว่าทั้งสองสภาจะไม่แก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ อีก ดังนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติและวุฒิสภาจะต้องพิจารณาร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญสลับกันไปมาจนกว่าจะได้ร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อความตรงกัน

---

[3] ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2556). **กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : บริษัท ส เจริญ การพิมพ์ จำกัด, น. 137-145.

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าการพิจารณาร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญในขั้นตอนนี้จะต้องได้รับการให้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงจึงใช้คะแนนเสียงข้างมากปกติ (Simple Majority)

1.3 การให้สัตยาบันแก่ร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญ

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติและวุฒิสภาพิจารณาแผนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจนได้รัฐธรรมนูญที่มีเนื้อความตรงกันแล้ว ก็ต้องนำร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นไปผ่านการให้สัตยาบัน โดยจะต้องนำไปขอความเห็นชอบจากประชาชนด้วยการลงประชามติ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ร่างรัฐบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญริเริ่มโดยประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ ประธานาธิบดีอาจกำหนดให้ที่ประชุมร่วมกันของสภานิติบัญญัติแห่งชาติและวุฒิสภา หรือที่เรียกว่า “สภาคองเกรส” (Congrès) เป็นผู้ให้สัตยาบันแทนการลงประชามติก็ได้ แต่สภาคองเกรสจะต้องให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม[4]

[4] ชมพูนุท ตั้งถาวร. (2556). **กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ : บริษัท ส เจริญ การพิมพ์ จำกัด, น. 171-177.

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560[1]

นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญใช้บังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทำให้บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ และรัฐธรรมนูญได้กำหนดโครงสร้าง กลไก พื้นฐานของประเทศและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นหัวใจของการปกครองด้วย ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเอง จึงมีความแตกต่างกับการแก้ไขเพิ่มเติมของกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ โดยปกติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะซึ่งบัญญัติไว้เป็นหมวดว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอีกหมวดหนึ่ง โดยมีเนื้อหาสาระ เช่น การกำหนดผู้มีสิทธิเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลักการการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ผู้พิจารณาการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ การพิจารณาในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ระยะเวลาที่รอไว้ก่อนพิจารณาวาระที่สาม การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม เป็นต้น ซึ่งรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับอาจมีการกำหนดเงื่อนไขในการแก้ไขเพิ่มเติมที่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งและวาระที่สามมีดังนี้

1. พัฒนาการการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งและวาระที่สาม

1) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง

- คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 แห่งจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา หรือทั้งหมดของทั้งสองสภา** มีจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

---

[1] รวบรวมและเรียบเรียงโดยนายแดนชัย ไชวิเศษ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา** มีจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

- คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีจำนวน 4 ฉบับ ได้แก

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

- **ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉะบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490

- **กำหนดให้มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม

- คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว

- คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 แห่งจำนวนสมาชิกทั้งสองสภาหรือทั้งหมดของทั้งสองสภา มีจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว

- **ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉะบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

- **คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา** มีจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

- **คะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมดเท่าที่มีอยู่** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

- **กำหนดให้มีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา** มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2. กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศจึงได้กำหนดโครงสร้าง กลไก พื้นฐานของการปกครองประเทศและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะและแตกต่างกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป อีกทั้งจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยอาศัย

บทบัญญัติอื่น ๆ ที่มิใช่บทบัญญัติการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ แต่ได้มีข้อห้ามเด็ดขาด เนื่องจากประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้อันเป็นหลักของดินแดนเพื่อไม่ให้มีการแบ่งแยกดินแดนออกเป็นประเทศอื่นหรือในรูปแบบอื่นที่มิได้เป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกันและประเทศไทยต้องมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอันเป็นหลักการของการปกครองประเทศ ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นหลักการทั่วไปของรัฐธรรมนูญและการที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในหลักการดังกล่าวย่อมกระทำมิได้โดยเด็ดขาด ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้บัญญัติว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้ โดยมีกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังนี้

กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การเสนอญัตติและการพิจารณา

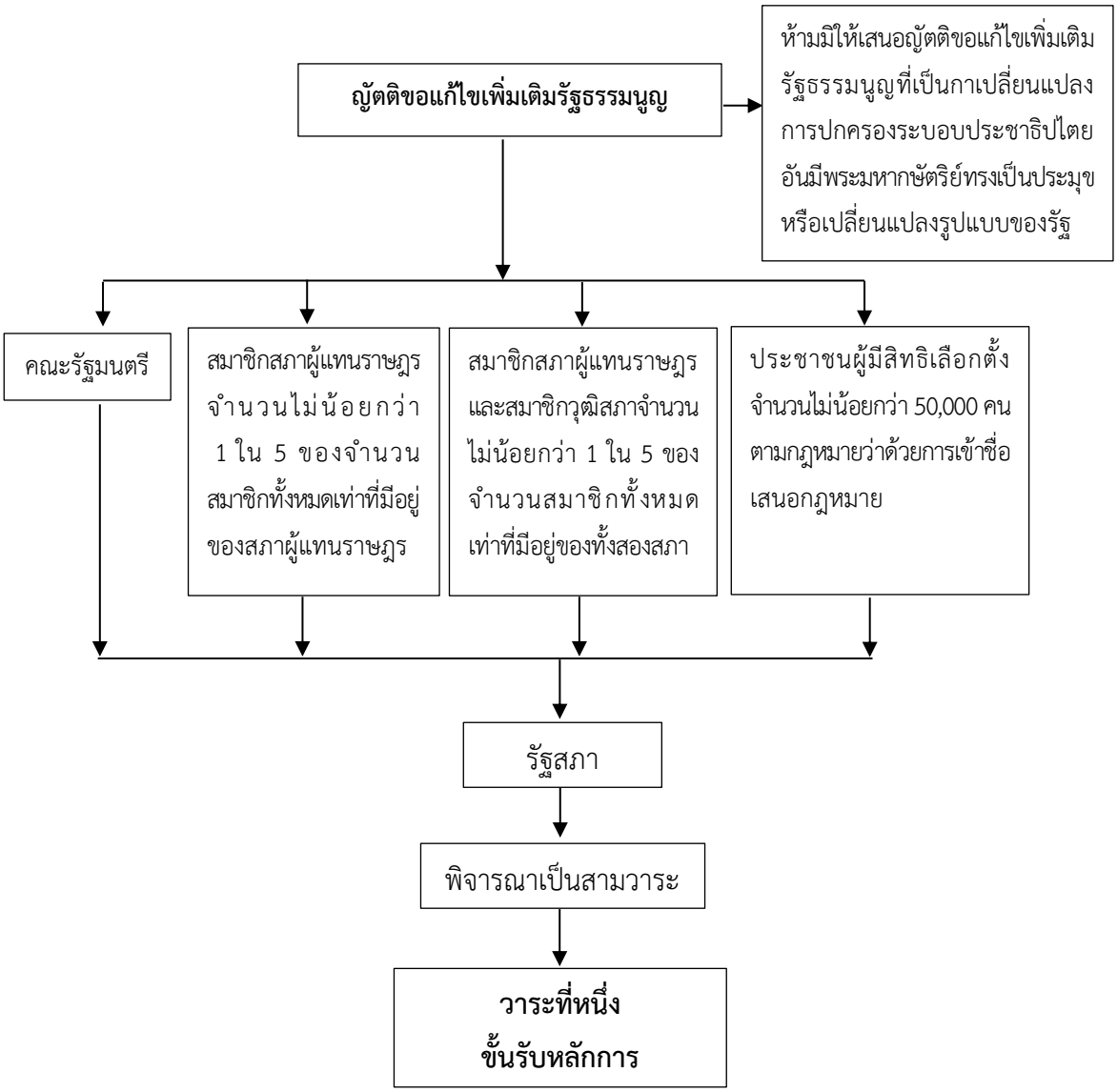

การพิจารณาวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการและวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา

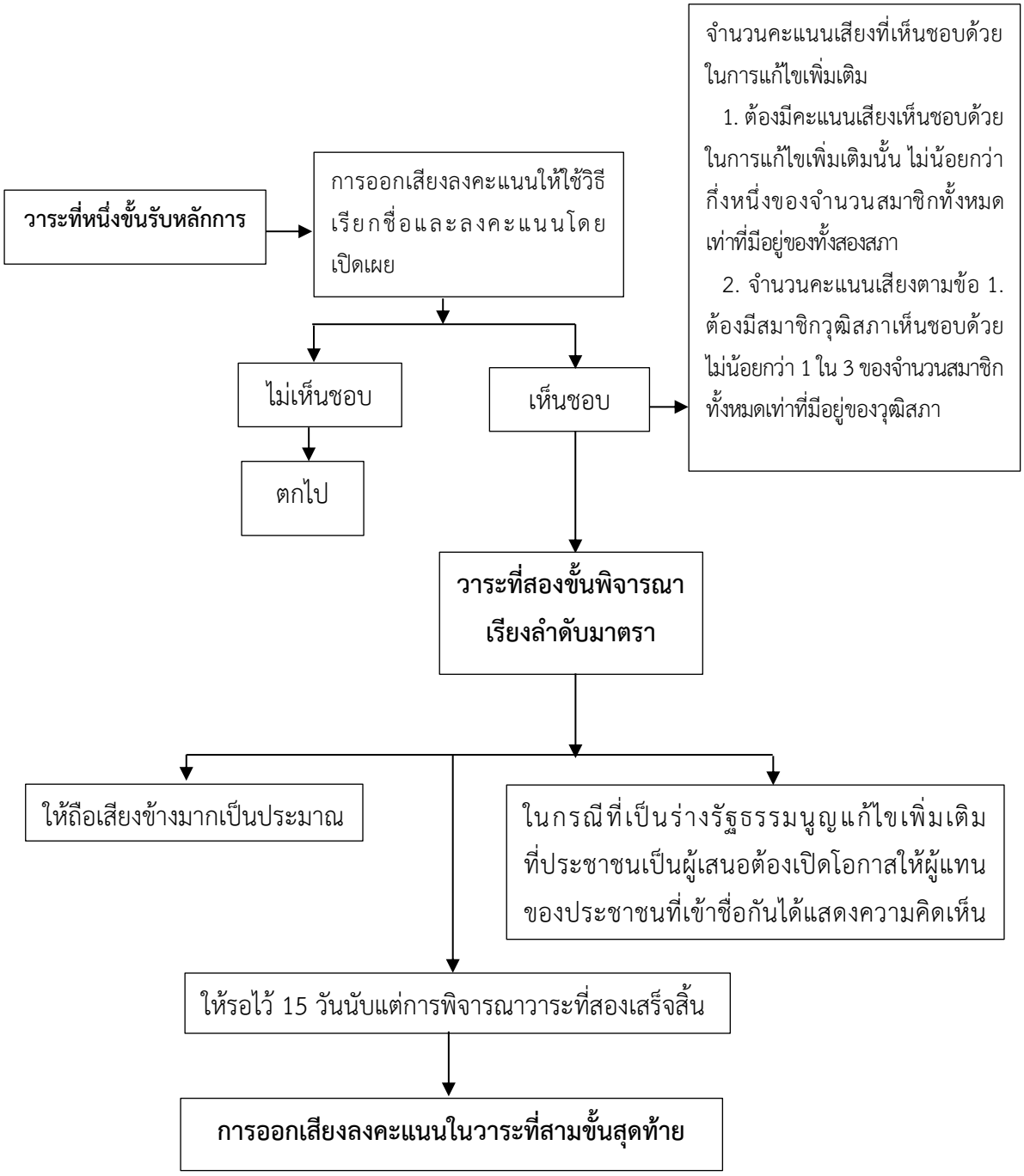

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย

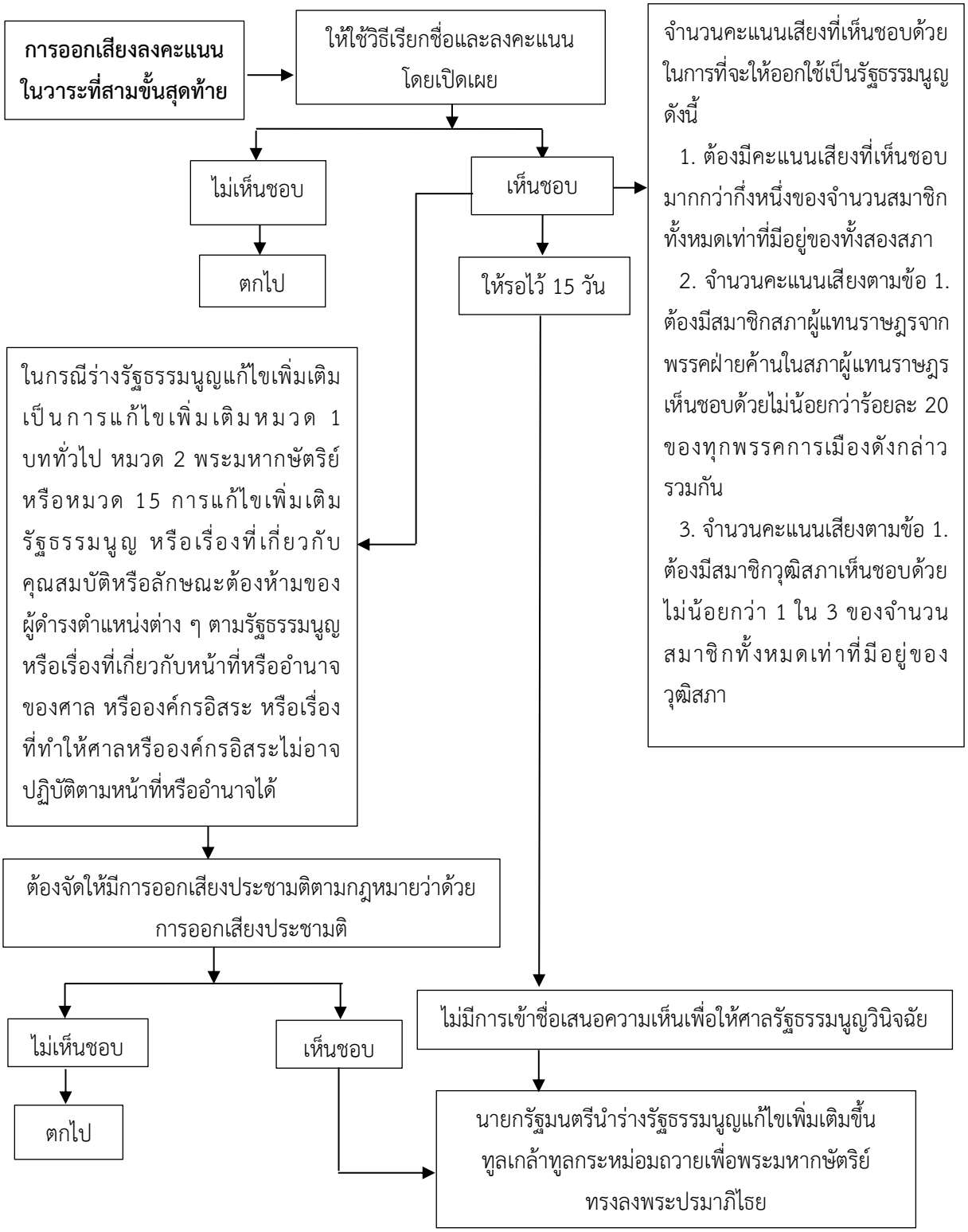

กรณีที่มีการเข้าชื่อเสนอความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

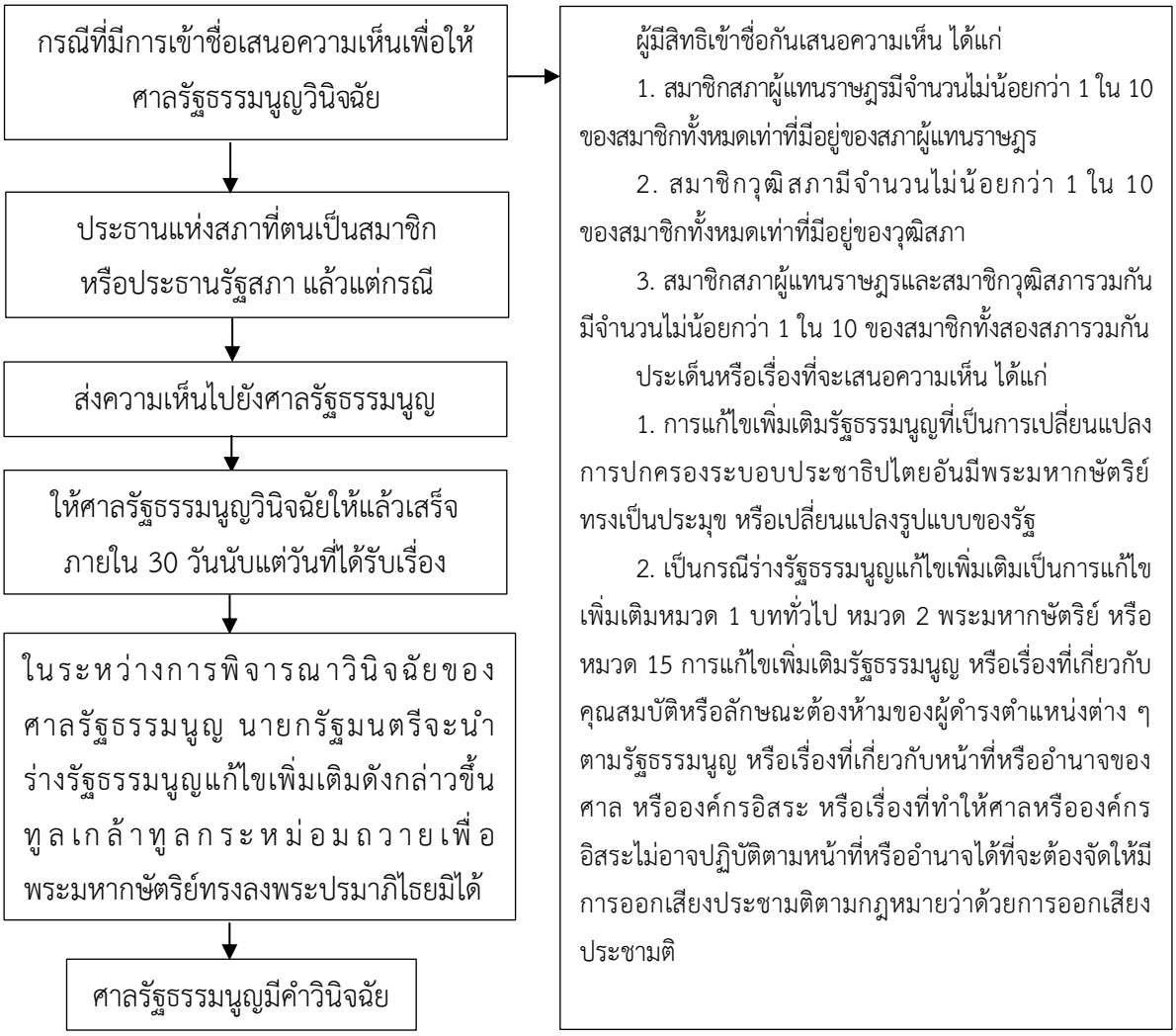

การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

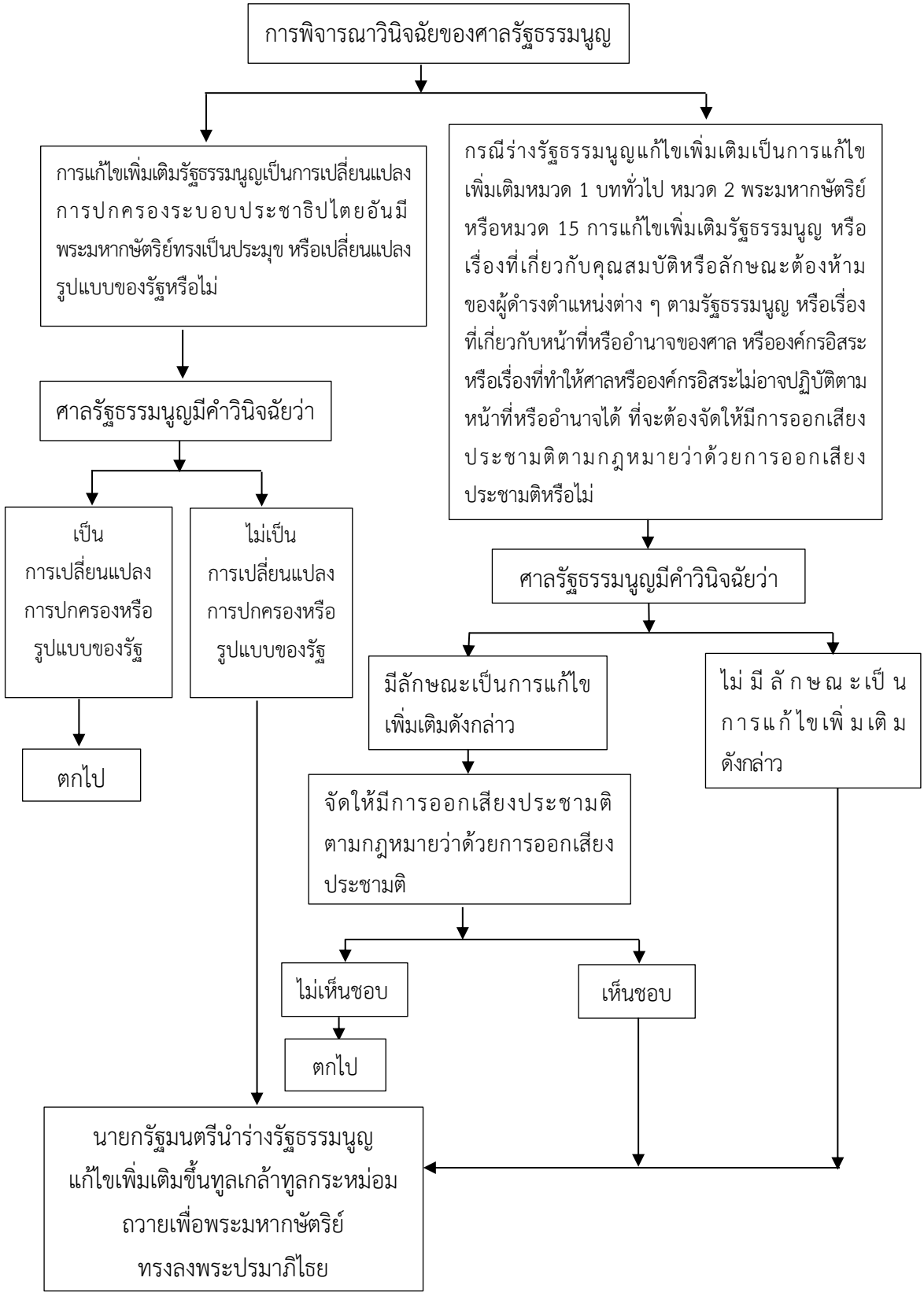

กรณีนายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

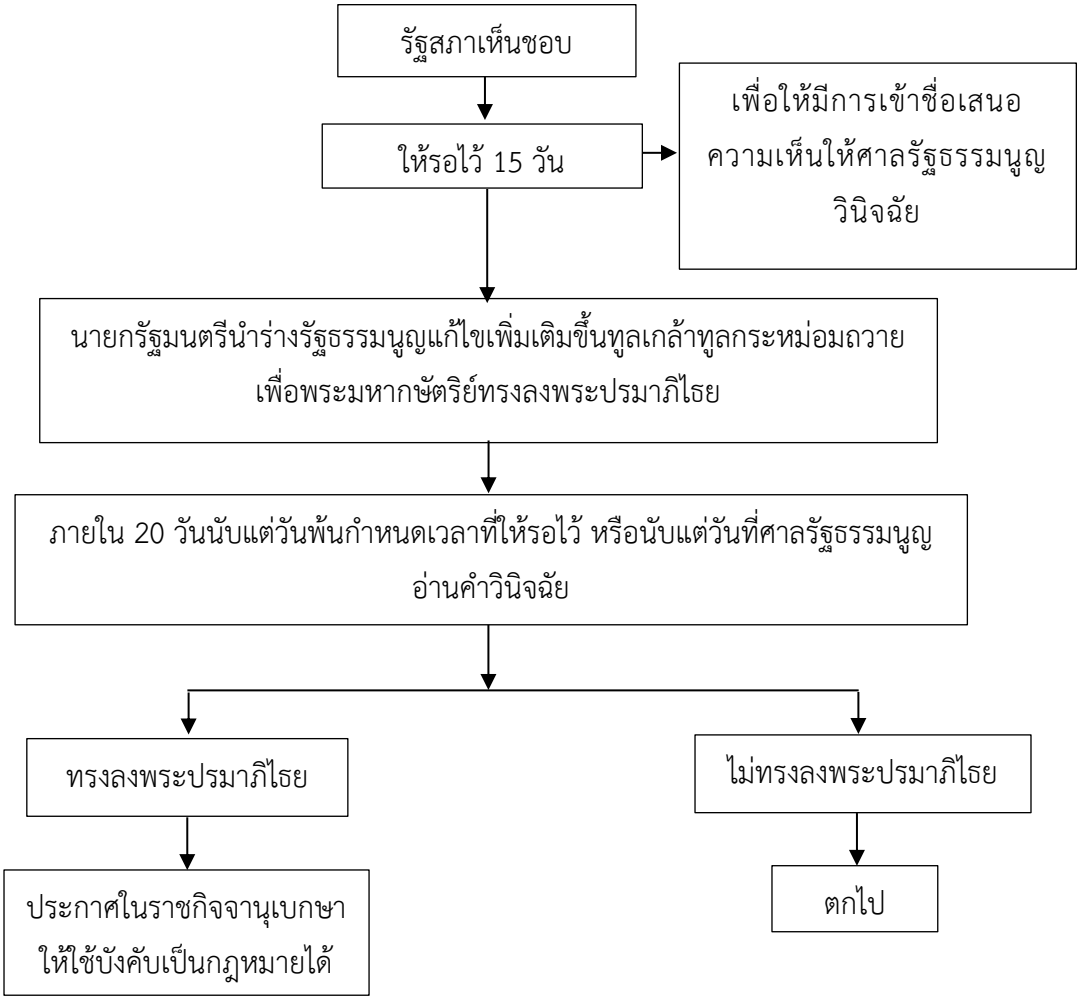

การบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)[1]

1. การเสนอ การพิจารณา และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่)

วันพุธที่ 23 และวันพฤหัสบดีที่ 24 กันยายน 2563 ได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 4 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) ที่ประชุมพิจารณาระเบียบวาระเรื่องด่วน คือ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ โดยที่ประชุมเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญอีก 5 ฉบับ ขึ้นมาพิจารณารวมกันไป เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกันแต่ให้แยกลงมติรับหลักการ ทีละฉบับ ดังนี้

1. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) นายวิรัช รัตนเศรษฐ กับคณะ เป็นผู้เสนอ

2. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 270 และมาตรา 271) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ

3. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 159 และยกเลิกมาตรา 272) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ

4. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 279) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ

5. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 91 มาตรา 92 และมาตรา 94 และยกเลิกมาตรา 93 มาตรา 101 (4) และมาตรา 105 วรรคสาม) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ[2]

วันอังคารที่ 17 และวันพุธที่ 18 พฤศจิกายน 2563 มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) ที่ประชุมพิจารณาเรื่องที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว คือ รายงานการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ก่อนรับหลักการจำนวน 6 ฉบับ และที่ประชุมได้รับทราบรายงานการพิจารณาดังกล่าว

จากนั้น ประธานรัฐสภาได้มีการปรึกษาที่ประชุมเพื่อขอนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 65 มาตรา 88 มาตรา 203 มาตรา 217 มาตรา 270 มาตรา 272 มาตรา 275 และมาตรา 279 ยกเลิกหมวด 16 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 142 มาตรา 159 วรรคแรก มาตรา 162 วรรคแรก มาตรา 252 วรรคสอง มาตรา 256 และมาตรา 269 และเพิ่มหมวด 17)

---

[1] รวบรวมและเรียบเรียงโดยนายแดนชัย ไชวิเศษ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

[2] บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 4 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง), 2563, น. 1.

นายจอน อึ๊งภากรณ์ กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 98,041 คน เป็นผู้เสนอ มาพิจารณารวมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 33 (1) ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบ

ประธานรัฐสภาได้ปรึกษาที่ประชุมเพื่อขอให้ลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการทั้ง 7 ฉบับในคราวเดียวกัน แต่ให้แยกลงมติทีละฉบับ และที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ดังนี้

1. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการ

2. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) นายวิรัช รัตนเศรษฐ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการ

3. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 270 และมาตรา 271) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติไม่รับหลักการ

4. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 159 และยกเลิกมาตรา 272) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติไม่รับหลักการ

5. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 279) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติไม่รับหลักการ

6. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 91 มาตรา 92 และมาตรา 94 และยกเลิกมาตรา 93 มาตรา 101 (4) และมาตรา 105 วรรคสาม) นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติไม่รับหลักการ

7. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (ยกเลิกมาตรา 65 มาตรา 88 มาตรา 203 มาตรา 217 มาตรา 270 มาตรา 272 มาตรา 275 และมาตรา 279 ยกเลิกหมวด 16 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 142 มาตรา 159 วรรคแรก มาตรา 162 วรรคแรก มาตรา 252 วรรคสอง มาตรา 256 และมาตรา 269 และเพิ่มหมวด 17) นายจอน อึ๊งภากรณ์ กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 98,041 คน เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ลงมติไม่รับหลักการ

ทั้งนี้ให้ถือเอาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ของนายวิรัช รัตนเศรษฐ กับคณะ เป็นผู้เสนอ เป็นหลักในการพิจารณาของคณะกรรมาธิการฯ[3]

วันอังคารที่ 9 กุมภาพันธ์ 2564 มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญประจำปี ครั้งที่สอง) ได้พิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ขอเสนอญัตติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อที่ 31 ให้รัฐสภามีมติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 (2) ซึ่ง นายไพบูลย์ นิติตะวัน และนายสมชาย แสวงการ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 366 เสียง ไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 316 เสียง งดออกเสียง 15 เสียง[4]

---

[3] บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง), 2563, น. 1-6.

[4] บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง), 2564, น. 1-2.

วันพุธที่ 24 กุมภาพันธ์ 2564 มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 4 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) ที่ประชุมพิจารณาระเบียบวาระที่ 3 เรื่องที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว คือ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) ซึ่งคณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับนี้ในวาระที่ 2 โดยที่ประชุมได้พิจารณาจนถึงมาตรา 4 เพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 256/1 ถึงมาตรา 256/19 ประธานรัฐสภาได้สั่งเลื่อนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวไปในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งต่อไป[5]

วันพฤหัสบดีที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 5 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) ที่ประชุมได้พิจารณาต่อไป โดยเรียงตามลำดับมาตราจนจบ และเมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ประธานรัฐสภาได้แจ้งให้ที่ประชุมรับทราบว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 256 (5) กำหนดว่า เมื่อการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ วาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป[6]

วันพฤหัสบดีที่ 11 มีนาคม 2564 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2564 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (1) ตามที่ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2564 พิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ขอเสนอญัตติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 31 ให้รัฐสภามีมติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2) ว่าการที่สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... จำนวน 2 ฉบับ ต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ปรากฏว่าญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว มีหลักการและเหตุผลให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยบัญญัติให้มีหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และมาตรา 256/1 ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติใดของรัฐธรรมนูญให้อำนาจรัฐสภาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ คงมีเพียงอำนาจเฉพาะที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 คือ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเท่านั้น ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติโดยเสียงข้างมากเห็นด้วยให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย รัฐสภามีหน้าที่และอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกำหนดข้อห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 255 มิให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเด็ดขาด ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นไปตามมาตรา 256 (1) ถึง (9) และกระทำได้โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ตามมาตรา 156 (15)

---

[5] บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 4 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง), 2564, น. 4.

[6] บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 5 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง), 2564, น. 1.

ซึ่งมุ่งประสงค์ให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการใช้อำนาจของรัฐสภาโดยเฉพาะยื่นศาล รัฐธรรมนูญ โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการแตกต่างจากการทำหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติทั่วไปเพื่อปกป้องความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและรักษาความต่อเนื่องของรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องอยู่ในเงื่อนไขที่มีความผูกพันกับรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ยึดโยงกับหลักการพื้นฐานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมติมหาชน ไม่มีบทบัญญัติให้จัดทำขึ้นใหม่ทั้งฉบับ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมต้องการปกป้องคุ้มครองไว้ หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ถ้าเห็นชอบด้วยจึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จึงนำประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป อันเป็นกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตามครรลองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐสภามีหน้าที่และอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ โดยต้องให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าประชาชนประสงค์จะให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่และเมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว ต้องให้ประชาชนลงประชามติเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง[7]

วันพุธที่ 17 มีนาคม 2564 มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยวิสามัญ) ที่ประชุมพิจารณาระเบียบวาระเรื่องด่วน คือ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) ซึ่งเป็นการพิจารณาเพื่อลงมติในวาระที่สาม ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง 208 เสียง ไม่เห็นชอบ 4 เสียง งดออกเสียง 94 เสียง ไม่ประสงค์ลงคะแนน 136 คน จึงถือว่าที่ประชุมได้ลงมติไม่เห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 256 (6) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเนื่องจากผลคะแนนเสียงเห็นชอบไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา[8]

ด้วยเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2564 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (1) ทำให้การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 และเพิ่มหมวด 15/1) ซึ่งเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่มีหลักการในการเพิ่มเติมหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ย่อมเป็น

---

[7] อรรถวุฒิ รัตนสุภา. (2564). **สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2564**. สืบค้นจาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_20210330170108.pdf

[8] บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยวิสามัญ), 2564, น. 1-2.

การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มิใช่การร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้ ตามคำวินิจฉัยที่ 4/2564 ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลผูกพันรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยประธานรัฐสภาจะบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมได้นั้น จะต้องเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมเป็นรายมาตรา เมื่อร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ใช่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประธานรัฐสภาจึงไม่สามารถบรรจุร่างรัฐธรรมนูญเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาได้

2. สิทธิในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดรูปแบบของประเทศ องคาพยพในการบริหารกิจการบ้านเมือง และความสัมพันธ์ขององคาพยพดังกล่าวที่สำคัญ เป็นเสมือนสัญญาประชาคมที่จะยอมให้รัฐมีบทบาทในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ภายใต้เงื่อนไขอย่างใด แต่โดยที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและกลไกทางการเมืองอันถือเป็นกติกาของสังคมหรือกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมของประเทศนั้น ๆ และถือเป็นกฎหมายที่ต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้คนในสังคมรุ่นใหม่สามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงหรือความหลากหลายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในยามที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลง ก็อาจมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ โดยรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้โดยเฉพาะ รัฐธรรมนูญของประเทศไทยจึงให้อำนาจการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยบทบัญญัติเป็นครั้งแรกไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางประการ เพื่อป้องกันการใช้เสียงข้างมากแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่คำนึงถึงเสียงข้างน้อย และให้ความสำคัญกับวุฒิสภาเพื่อให้ได้ความเห็นชอบจากทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงได้กำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) ห้ามแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ (2) การแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ 1) หมวด 1 บททั่วไป 2) หมวด 2 พระมหากษัตริย์ 3) หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 4) เรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และ 5) เรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ กำหนดให้รัฐสภาเป็นผู้พิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอโดยสมาชิกรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน แล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติด้วย และ (3) การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติอื่นใด ต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองที่สมาชิกไม่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของทุกพรรคการเมืองดังกล่าวรวมกัน และต้องมีสมาชิกวุฒิสภาเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา[9]

---

[9] คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2562). **ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.** สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. น. 453-454.

ดังนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการปรับปรุงให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นปรับตัวเองให้สอดคล้องสภาพสังคมหรือความต้องการของพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ใช่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การแก้ไขเพิ่มเติมย่อมมีขอบเขตไม่ว่าจะเป็นขอบเขตที่กำหนดอย่างชัดแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือขอบเขตโดยสภาพก็ตาม เมื่ออำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่มีขอบเขตจำกัด ย่อมต้องมีการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งพื้นฐานของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพียงเล็กน้อยและต้องไม่เปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในทางทฤษฎีจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นของรัฐสภา เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน และในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม จึงกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจุดยึดโยงกับประชาชนด้วยการให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม กล่าวคือ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐสภาที่เป็นอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากรัฐสภาเป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนและในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นสัญญาประชาคม มีจุดยึดโยงกับประชาชนด้วยการให้ตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดหลายประการ

สำหรับการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นผู้มีสิทธิตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 256 (1)[10] ดังนี้

1. คณะรัฐมนตรี

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

4. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

---

[10] มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาหรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

ฯลฯ ฯลฯ

(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป

ฯลฯ ฯลฯ

แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 256 ก็ได้มีข้อห้ามเด็ดขาด เนื่องจากประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้อันเป็นหลักของดินแดนเพื่อไม่ให้มีการแบ่งแยกดินแดนออกเป็นประเทศอื่นหรือในรูปแบบอื่นที่มิได้เป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกันและประเทศไทยต้องมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอันเป็นหลักการของการปกครองประเทศ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการทั่วไปของรัฐธรรมนูญและการที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในหลักการดังกล่าวย่อมกระทำมิได้โดยเด็ดขาด ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 255[11] จึงได้บัญญัติว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้

ดังนั้น อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของรัฐสภา แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเท่านั้น โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้

3. อำนาจการบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 113

ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบ ดังต่อไปนี้

(1) หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(2) เหตุผลในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

(3) บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ให้กำหนดโดยชัดแจ้ง

การแก้ไขเพิ่มเติม หรือการยกเลิกมาตราใดของรัฐธรรมนูญให้ระบุมาตราที่ต้องการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกไว้ในหลักการหรือจะระบุไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 114

ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอทราบ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 117

ในกรณีที่มีการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่ประธานรัฐสภาสั่งบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ให้ผู้เสนอที่ลงชื่อไว้เดิมทุกคนร่วมลงชื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย เว้นแต่เป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อยที่ไม่มีผลทำให้หลักการ หรือสาระสำคัญแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 118

---

[11] มาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ จะกระทำมิได้

โดยให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 ข้อ 119

ดังนั้น การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ และมีการดำเนินการตามรูปแบบและขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 แล้ว ประธานรัฐสภามีอำนาจบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

4. อำนาจการบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2564 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2564 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (1) โดยคณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 211 วรรคสี่[12] ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า รัฐสภามีหน้าที่และอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกำหนดข้อห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 255 มิให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยเด็ดขาด ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต้องเป็นไปตามมาตรา 256 (1) ถึง (9) และกระทำได้โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาตามมาตรา 156 (15)[13] ซึ่งมุ่งประสงค์ให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการใช้อำนาจของรัฐสภาโดยเฉพาะ โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการแตกต่างจากการทำหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติทั่วไปเพื่อปกป้องความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและรักษาความต่อเนื่องของรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องอยู่ในเงื่อนไขที่มีความผูกพันกับรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ยึดโยงกับหลักการพื้นฐานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมติมหาชน ไม่มีบทบัญญัติให้จัดทำขึ้นใหม่

---

[12] มาตรา 211 องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเจ็ดคน

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องใดไว้พิจารณาแล้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดจะปฏิเสธไม่วินิจฉัยโดยอ้างว่าเรื่องนั้นไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมิได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ

[13] มาตรา 156 ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

ฯลฯ ฯลฯ

(15) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา 256

ฯลฯ ฯลฯ

ทั้งฉบับ การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมต้องการปกป้องคุ้มครองไว้ หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ถ้าเห็นชอบด้วยจึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จึงนำประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป อันเป็นกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตามครรลองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐสภามีหน้าที่และอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ โดยต้องให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าประชาชนประสงค์จะให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ และเมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้วต้องให้ประชาชนลงประชามติเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อพิจารณาตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2564 ว่า “การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญดั้งเดิมต้องการปกป้องคุ้มครองไว้ หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ ถ้าเห็นชอบด้วยจึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จึงนำประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป อันเป็นกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญตามครรลองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนไว้โดยเฉพาะแล้วในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทั้งฉบับ ดังนี้

1. การถามประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเกี่ยวกับรูปแบบของการแก้ไขเพิ่มเติม หากรัฐสภาต้องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องจัดให้ประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญออกเสียงประชามติเสียก่อนว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมมี 2 รูปแบบคือ การแก้ไขเพิ่มเติมรายมาตราโดยมิให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการแก้ไขเพิ่มเติมรายมาตราโดยให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2. การให้ประชาชนพิจารณาเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ถ้าประชาชนผู้ทรงอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเห็นชอบด้วยกับการออกเสียงประชามติว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต่อไป กล่าวคือ รัฐสภามีอำนาจและหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้

เมื่อเสร็จแล้วต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แล้ว นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอันมีลักษณะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ก่อนนายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 256 (8)[14]

ด้วยเหตุผลดังกล่าว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ ซึ่งอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของรัฐสภา แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเท่านั้น อีกทั้งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ และได้มีการดำเนินการตามรูปแบบและขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2563 แล้ว ประธานรัฐสภามีอำนาจบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ แต่การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... หมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้น รัฐสภาต้องผูกผันตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ให้เป็นเด็ดขาด เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 4/2564 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของสมาชิกรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (1) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐสภามีหน้าที่และอำนาจจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ โดยต้องให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าประชาชนประสงค์จะให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ และเมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว ต้องให้ประชาชนลงประชามติเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนไว้โดยเฉพาะแล้วในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยวิธีการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมให้มีหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่มีผลเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทั้งฉบับ

---

[14] มาตรา 256 ภายใต้บังคับมาตรา 255 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

ฯลฯ ฯลฯ

(8) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่หรืออำนาจของศาล หรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ ก่อนดำเนินการตาม (7) ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ถ้าผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงให้ดำเนินการตาม (7) ต่อไป

ตารางเปรียบเทียบการการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) มีจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นครั้งแรกในปี 2491 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ครั้งที่สอง จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2502 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ครั้งที่สาม จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2539 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และครั้งที่สี่ จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในปี 2549 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมีการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 256 หลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มรัฐธรรมนูญ และเพิ่มหมวด 15/1 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงได้เปรียบเทียบการการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ประเด็น	**สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491**	**สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502**	**สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539**	**สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549**	**ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**	**ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)**
จำนวน	40 คน	240 คน	99 คน	100 คน	200 คน	200 คน
หน้าที่	มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ และให้มีฐานะเป็นรัฐสภาทำหน้าที่นิติบัญญัติด้วย	มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ	มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
ที่มา	ให้สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้เลือกจากสมาชิกวุฒิสภา 10 คน จากสมาชิกสภาผู้แทน 10 คน และจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญอีก 4 ประเภท ๆ ละ 5 คน คือ 1) ผู้มีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน (ประเภททั่วไป) 2) ผู้ที่ดำรงหรือเคยดำรงตำแหน่ง	มาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง	มาจากผู้ได้รับเลือกจากจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 76 คน และเลือกจากผู้เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ จากบัญชีรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษา	ให้มีสมัชชาแห่งชาติ โดยมีจำนวนสมาชิกที่มาจากการสรรหาจากทุกภาคส่วน จำนวนทั้งสิ้น 1,982 คน จากนั้นให้ลงมติคัดเลือกกันเอง จำนวน 200 คน แล้วให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติคัดเลือกบุคคลตามบัญชีรายชื่อดังกล่าวให้เหลือ 100 คน	มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 100 คน ตามแต่ละจังหวัดจะพึงมี และมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน โดยใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งและให้สมัครเป็นทีม ซึ่งผู้สมัครหรือทีมผู้สมัครสามารถเปิดให้ประชาชน	มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในแต่ละจังหวัด ตามแต่ละจังหวัดจะพึงมี

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	ปลัดกระทรวง หรืออธิบดี หรือเทียบเท่า 3) ผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกพฤฒสภา หรือดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี 4) ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า		ต่าง ๆ ได้เสนอมา จำนวน 23 คน		และพรรคการเมืองประกาศสนับสนุนได้	
ระยะเวลา	กำหนดให้สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้แล้วเสร็จ	ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ซึ่งการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้เวลา 9 ปี	กำหนดให้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในเวลา	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญและพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน นับแต่วันเปิดประชุม	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา	จัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 180 วัน

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	ภายใน 180 วัน นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้น	4 เดือน (3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 ถึง 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511)	240 วันนับแต่วันที่มีสมาชิกครบจำนวน	สภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก	360 วัน นับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก	นับแต่วันที่มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรก
การแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ	สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 9 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 15 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 29 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ได้รับการคัดเลือกตามมติของสภา จำนวน 25 คน	สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวน	สภาร่างรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญตามแนวทางที่สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนด เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย กรรมาธิการจำนวน 47 คน ซึ่งแต่งตั้ง

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
				และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นหรือมิได้เป็น สมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญจำนวน 10 คน ตามคำแนะนำ ของประธาน คณะมนตรี ความมั่นคงแห่งชาติ	อย่างน้อย 45 คน โดยต้องแต่งตั้งจาก บุคคลซึ่งเป็นสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นจำนวน อย่างน้อย 2 ใน 3 ของจำนวน กรรมาธิการทั้งหมด	จากสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 24 คน จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านกฎหมายมหาชน ผู้เชี่ยวชาญ สาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้มีประสบการณ์ ด้านการเมือง การบริหาร ราชการแผ่นดินและ การร่างรัฐธรรมนูญ จำนวนรวม 23 คน ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งจากรายชื่อ ที่เสนอโดย สภาผู้แทนราษฎร

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
						จำนวน 12 คน ตามอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร และจากการเสนอชื่อโดยวุฒิสภา จำนวน 5 คน และคณะรัฐมนตรี จำนวน 6 คน
เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว	ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นไปยังรัฐสภาโดยไม่ชักช้า และเมื่อรัฐสภา	ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญประชุมในฐานะรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นว่าจะให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ	เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นแล้วให้นำเสนอต่อรัฐสภา ให้รัฐสภา	ให้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่	ให้นำเสนอต่อรัฐสภาพิจารณาเพื่อออภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับให้แล้วเสร็จ	ให้นำเสนอต่อรัฐสภาพิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับ

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	ได้ลงมติว่าจะให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือไม่ ถ้ารัฐสภาโดยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาลงมติให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย	ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้หรือไม่ การประชุมปรึกษาดังกล่าวนี้ สภาจะแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญนั้นประการใดมิได้	พิจารณาเพื่อให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมประการใดมิได้ การลงมติให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา	เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ	ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างรัฐธรรมนูญ แล้วให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน 7 วัน เพื่อจัดให้มีการออกเสียงประชามติ	ร่างรัฐธรรมนูญ แล้วให้รัฐสภาส่งร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่ชักช้า เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	พระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แล้ว ก็ให้ประธานวุฒิสภาดำเนินการต่อไปตามมตินั้น และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ		เมื่อรัฐสภาลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแล้ว ให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ในกรณีที่มีคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ให้ดำเนินการจัดให้มีประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียง			

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
			ลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ			
ผลการออกเสียงประชามติ	-	-	หากผลปรากฏว่าประชาชนโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาดำเนินการต่อไปตามมาตรา 211 สัตตรส แต่ถ้าเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญนั้น	ถ้าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาใช้บังคับแล้ว ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาตินำร่างรัฐธรรมนูญ	หากผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและให้ประกาศ	เมื่อผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณีนำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และให้นำความในมาตรา 81 วรรคสอง

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
			หรือมีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติเป็นจำนวนไม่ถึง 1 ใน 5 ของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป เมื่อมีประชามติเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 93 และ	ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย และเมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและใช้บังคับได้	ในราชกิจจานุเบกษา โดยให้ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ หากผลการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาและประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญทราบโดยเร็ว	และมาตรา 146 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม โดยให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ หากคะแนนการออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป และให้แจ้งผลการออกเสียงประชามติให้ประธานรัฐสภาหรือประธานสภาร่าง

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
			มาตรา 211 ปัณรสวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ			รัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี ทราบโดยเร็ว
ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตกไป	ในกรณีที่รัฐสภาลงมติไม่ให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	ในกรณีการลงมติของสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้คะแนนเสียงของสมาชิกให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยเกินกึ่งหนึ่งของ	ถ้าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นตามหมวดนี้ตกไป คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ	ในการออกเสียงประชามติ ประชาชนโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบให้ใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็ดี ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงและให้คณะมนตรี	คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อย	คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	ก็ดี หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานให้ใช้ภายในกำหนด 180 วัน นับแต่วันที่ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายก็ดี ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่ารัฐสภาจะลงมติให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ	จำนวนสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่และดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญนี้	สภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามความในหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความ	ความมั่นคงแห่งชาติ ประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลง	กว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีสมาชิก	ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเสนอญัตติต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภามีมติให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามหมวดนี้อีกได้ การออกเสียงลงคะแนนให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องได้เสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิก

ประเด็น	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2491	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2502	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2539	สภาร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2549	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายพริษฐ์ วัชรสินธุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)	ร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... (นายวิสุทธิ์ ไชยณรุณ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)
	ถวายพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป		เห็นชอบของรัฐสภาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ	พระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญต่อไป	สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ บุคคลผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตามหมวดนี้จะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกมิได้	สภาร่างรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกมิได้

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750
Bureau of Academic Services
The Secretariat of the House of Representatives
Tel. 0 2242 5900 ext. 5730, 5740, 5750

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร